

KEMAN ESERLERİNDE METRİK, RİTMİK, ARMONİK VE DİNAMİK YAPILANMALAR İLE
BU YAPILANMALARIN YAYIN KULLANIMINA YANSIMALARININ
KEMAN EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
(MÜZİK EĞİTİMİ)

Uğur ALPAGUT

Eylül 1989

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Ali Uçan

Danışman

Prof. Dr. Ali UÇAN

Sınav Jürisi

Başkan

Prof. Dr. Ali UÇAN

Üye

Doç. Saadettin UNAL

Üye

Doç. Suna ÇEVİK

Bu Tez Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım

Esaslarına Uygundur.

Ali Uçan

KEMAN ESERLERİNDE METRİK, RİTMİK, ARMONİK ve DİNAMİK YAPILANMALAR İLE

BU YAPILANMALARIN YAYIN KULLANIMINA YANSIMALARININ

KEMAN EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Uğur ALPAGUT

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eylül 1989

ÖZ

Bu araştırmada, keman eserlerindeki metrik, ritmik, armonik ve dinamik yapılanmalar gerilim-çözülüm ilişkileri bakımından araştırılarak incelenmiş, bu ilişkilerin gösterdikleri etkiler belirlenmiş, bu bağlamda söz konusu etkilerin ezgisel çizgiler aracılığı ile yayın yön, uzunluk, hız ve basınç bakımından kullanımına ilişkin temel davranışlara olan yansımaları değerlendirilmiştir. İncelenen keman eserlerindeki müzik periyodları ve cümlelerinin metrik, ritmik, armonik, dinamik yapılanmaları ilgili veriler ortaya konularak betimlenmiş, bu verilerin çözümlemesiyle elde edilen bulgular tabolar halinde gösterilmiştir. Müzik periyodları ve cümleleri metrik, ritmik, armonik ve dinamik boyutlarda yapılanırken bunun yoğunlaşma, yığılma ve dağılma biçiminde gerçekleştiği görülmüş; periyodlar ve cümlelerdeki genel yapılanmanın söz konusu yapılanma biçimlerine göre dengelendiği ortaya çıkmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulardan anlaşıldığı gibi keman eserlerinde gözlenen gerilim-çözülüm ilişkileri, temelde metrik, ritmik, armonik, dinamik yapılanmalardaki değişmelerden kaynaklanmaktadır. Gerilim-çözülüm ilişkileri yayın kullanımına yansımakta ve bu durum yayın yönü, uzunluğu, hızı ve basıncı ile ilgili temel davranışları doğrudan etkilemektedir. Sonuç olarak, keman eserlerinin doğru ve tutarlı olarak seslendirilmesi için yayın kullanımındaki yapılanmanın keman eserindeki yapılanmaya dayandırılması, bu iki yapılanmanın birbirini tamamlaması ve birbiriyile bütünleşmesi gerekmektedir. Bu sonuca göre keman eserlerinin seslendirilmesinde yayın kullanımı çok büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle keman eğitimiinde yayın kullanımına ilişkin davranışların kazandırılmasına özel bir önem ve değer verilmelidir.

THE METRIC, RHYTHMIC, HARMONIC AND DYNAMIC STRUCTURES AND
THEIR REFLECTIONS ON THE USE OF BOW FROM THE SCOPE OF VIOLIN
EDUCATION

(THESSIS FOR MASTER DEGREE)

Uğur ALPAGUT

GAZI UNIVERSITY

INSTITUTE OF SCIENCE

September 1989

ABSTRACT

In this research the metric, rhythmic, harmonic and dynamic structures of violin works of art have been studied from the aspect of tension-relaxation relationships and effects of such relationships determined. The reflections of said effects on the fundamental behaviour related with their use through melodic lines in respect of bow's direction, length, speed and pressure have been evaluated in this context. The metric, rhythmic, harmonic and dynamic structuring of the musical periods and phrases of studied violin works have been described by putting forth relevant data. Findings obtained by analysing such data are shown in tables. While the musical periods and phrases were building up in metric, rhythmic, harmonic and dynamic dimensions it has been observed that this was achieved by intensifying, concentrational and dispersive factors. It has become evident that the overall structure of periods and phrases was balanced out according to said build-up fashions. As understood from research findings, the tension-relaxation relationships observed in violin works originate basically from changes in the metric, rhythmic, harmonic and dynamic structure. The tension-relaxation relationships are reflected in the use of the bow and this condition effects directly the basic behaviour related with the direction, length, speed and pressure of the bow. In conclusion it can be said that to play the violin works correctly and consistently the structure in the use of the bow must be based on the structure of the violin work and these two structures must complement one another and integrate into one. According to this conclusion, the use of the bow is of great significance in violin works. Therefore special emphasis and value must be given, in violin education, to the acquisition of behaviours related to the use of bow.

TEŞEKKÜR

Bu araştırma, değişik evrelerinde ve bölümlerinde değişik kişilerin katkıları ve etkileri sonucunda gerçekleşmiştir. Bu nedenle öncelikle araştırmanın bütün aşamalarında önemli katkıları bulunan tez danışmanım, değerli hocam sayın Prof. Dr. Ali UÇAN'a, eserlerdeki armonik yapılanmaların çözümlenmesinde önemli katkıları bulunan değerli hocam sayın Ertuğrul BAYRAKTAR'a, yöntem bölümünü oluşturmamda katkısı bulunan değerli arkadaşım sayın Murat KODALLI'ya, giriş bölümünde gerekli bağlantıları kurmamda katkısı bulunan değerli heykel sanatçısı sayın Yavuz GÖREY'e ve araştırmanın son aşamalarında Bilkent Üniversitesi'nde verdiği master kurslarını izleyerek kendisinden araştırmayı etkileyen önemli fikirler edindiğim değerli Devlet sanatçısı sayın Suna KAN'a, ayrıca araştırmanın özünü İngilizce'ye çeviren sayın Erdoğan NAGAŞ'a, teşekkürü borç bilirim.

TABLÖLARIN LİSTESİ

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Türkü bölümü, A periyodunda yapılanmalar, dengelenmeler ve bunların yayın kullanımına yansımaları	17
Tablo 2. Türkü bölümü, B periyodunda yapılanmalar, dengelenmeler ve bunların yayın kullanımına yansımaları	18
Tablo 3. Türkü bölümü, C periyodunda yapılanmalar, dengelenmeler ve bunların yayın kullanımına yansımaları	19
Tablo 4. Şarkı bölümü, a cümlesinde yapılanmalar, dengelenmeler ve bunların yayın kullanımına yansımaları	20
Tablo 5. Şarkı bölümü, b cümlesinde yapılanmalar, dengelenmeler ve bunların yayın kullanımına yansımaları	21
Tablo 6. Şarkı bölümü, c cümlesinde yapılanmalar, dengelenmeler ve bunların yayın kullanımına yansımaları	22
Tablo 7. Şarkı bölümü, d cümlesinde yapılanmalar, dengelenmeler ve bunların yayın kullanımına yansımaları	23
Tablo 8. M. Sun Türkü ve Şarkı bölümlerindeki gerilim dengelerinin genel görünümü	24
Tablo 9. M. Sun Türkü ve Şarkı bölümlerindeki çözüm dengelerinin genel görünümü	25
Tablo 10. 1. bölüm, giriş cümlesinde yapılanmalar, dengelenmeler ve bunların yayın kullanımına yansımaları	26
Tablo 11. 1. bölüm, A periyodunda yapılanmalar, dengelenmeler ve bunların yayın kullanımına yansımaları	27
Tablo 12. 1. bölüm, geçiş köprüsünde yapılanmalar, dengelenmeler ve bunların yayın kullanımına yansımaları	28
Tablo 13. 1. bölüm, B periyodunda yapılanmalar, dengelenmeler ve bunların yayın kullanımına yansımaları	29
Tablo 14. 1. bölüm, coda cümlesinde yapılanmalar, dengelenmeler ve bunların yayın kullanımına yansımaları	30

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 15. 1. bölüm, gelişme periyodunda yapılanmaier, dengeienmeier ve bunların yayın kullanımına yansımaian	31
Tablo 16. W.A. Mozart 1. bölümdeki gerilim dengeierinin genei görünümü	32
Tablo 17. W.A. Mozart 1. bölümdeki çözülüm dengelerinin genei görünümü	33



İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜR	iv
TABLoların LİSTESİ	v
BÖLÜM 1	
GİRİŞ	1
BÖLÜM 2	
YÖNTEM	8
2.1. Evren ve Örneklem	8
2.2. Verilerin Toplanması	9
2.3. Tabloların Hazırlanması ve Uygulanması	9
2.4. Verilerin Çözümlemesi	9
2.5. Nicel ve Nitel Bulguların Karşılaştırılması	15
BÖLÜM 3	
BULGULAR VE YORUM	16
3.1. M. Sun'un Keman ve Piyano İçin Üç Parça Adlı Eserinin Türkü ve Şarkı Bölümlerinde Gerilim ve Çözüm Dengeleri	17
3.2. W.A. Mozart Beşinci Keman Konçertosu 1. Bölümünde Gerilim ve Çözüm Dengeleri	26
3.3. Yorum	34

BÖLÜM 4

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

37

KAYNAKLAR

42

EKLER

EK 1

M.SUN TÜRKÜ VE ŞARKI BÖLÜMLERİ KEMAN VE PİYANO İÇİN ÜÇ
PARÇA ADLI ESERİNİN TÜRKÜ VE ŞARKI BÖLÜMLERİ

E-1

W.A. MOZART BEŞİNCİ KEMAN KONÇERTOSU'NUN 1. BÖLÜMÜ

E-2

ÖZGEÇMİŞ



BÖLÜM 1

GİRİŞ

İnsan ve çevre ilişkileri insanın doğumundan ölümüne dek çeşitlenerek gelişen bir süreçtir.

İnsan yaşamının ilk doğal çevresi, bebeğin anne karnında gelişimini sürdürdüğü, doğumdan önceki durumdur. Anne karnındaki bebek zaman zaman huzurlu bir devinim göstererek, zaman zamanda anne karnını tekmeleyerek ilk tepkilerini gerçekleştirir.

İnsan yavrusu dünyaya ilk gözlerini açtığı anda ise yaşamını sürdüreceği yeni çevre ile ağıyarak tanışır. Uzun süre annesinin göğsünde yatarak kalp atış sesleri ile, o bildik sesi yeniden duymanın verdiği huzur ile uyur. Bebek yeni çevresinde çeşitli nedenlerle oluşan diğer tepkilerini ise genellikle ağıyarak gösterir.

Erken çocukluk döneminde giderek çevre faktörünün doğal, kültürel boyutları ile daha fazla iç içe yaşamaya başlayan insan, etrafındaki yakınlarının sesleri, oyuncaklarının sesleri, hayvan sesleri gibi bazı toplumsal, kültürel ve doğal sesleri ayırt etmeye başlar (1). İnsan, yeni çevresinde özellikle sesler, görüntüler ve diğer fiziksel özellikleri ile benimsediği öğeler arasında kendini güven içinde hisseder. Bununla birlikte diğer tepkilerini ise her insanda birbirinden farklı olan çeşitli davranışlarla gösterir.

Yaşamın diğer safhalarında da toplumsal boyutun giderek etkisini artırması ile çevre faktörü içerisinde bir kimlik kazanan insan, gittikçe karmaşılaşarak gelişen davranışlarla adeta bir gerilim-çözüm ya da gerilim ve çözüm ile ilgili bir tepki dünyasına girer. Bu tepki dünyası, gerçekte doğa ile insan yaşamında her an gözlenen gerilim-çözüm çeşitlenmeleri ve ağılımlarını içeren bir enerji dünyasıdır. Gözldüğü gibi insan yaşamının doğumdan önceki bölümünde başlayan bu davranışlar, yaşamın her

safhasında birbirine eklenerek gelişir ve bu gelişme çeşitlenerek ölüme dek uzanan davranışlar örüntüsü meydana getirir.

Doğada ve insan yaşamında sürekli gözielen gerilim ve çözölüm ilişkileri insan yaşamının özünde yer alması nedeni ile insanın uğraştığı en güzel konulardan biri olan sanatın da özüne yansımaktadır.

Estetik yaklaşımlarla ele alınan gerilim ve çözölüm ilişkileri sanatın çeşitli kollarına çizgilerle, renklerle yansıdığı gibi müzik sanatına da sesler, ritim ve diğer müziksel öğelerle yansır.

Sanat değeri olan bir müzik yapının oluşması bir takım müziksel öğelere gereksinim gösterir. Bunun için ses titreşimlerinin ton veya makam, tarrım (ritim), kuruluş ve biçim, uyum, hız, süre, nüans gibi yapısal veya müziksel öğeleri bünyesinde taşıması gereklidir (1).

Besteci, sanat değeri olan bir müzik yapısını oluşturabilmek için, kendi estetik yaklaşımı ile gerekli müziksel öğeleri kullanarak eserin adeta organik bir yapıda gerçekleşmesini sağlar. Bestecinin sanat değeri olan bir yapı oluşturma yetisi ise, bunlarla birlikte içerisinde yaşadığı çevrenin doğal, toplumsal, kültürel boyutları, çevresindeki olanaklar, eğitimi kazandığı davranış değişiklikleri ve özgün yaklaşımı ile ilgilidir.

Bu olaya tarihsel gelişim içerisinde bakıldığında, bestecilerin sanatsal ve mantıksal yaklaşımlarının birleşmesi, birbirini desteklemesi ve bütünlemesiyle bilinen müzik dönemleri oluşmuştur. Bu dönemler birbirini takip ederek biçim, stil ve anlayış değişiklikleri ile doğal olarak yeni dönemlerin ve estetik yaklaşımların oluşarak gelişmesine yol açmıştır.

Besteleme (bağdama) ve sesiendirme (yorumlama), bu gelişim sürecinin her dönemde iki önemli halkası olmuştur. Bu iki durum, birbirini tamamlamış ve biri diğerinin doğal sonucu olarak gelişmiştir. Dönemler boyunca müzisyenler besteleme ve sesiendirmenin doğuracağı sonuçlar için uğraşmış, müzik olayı genellikle bu iki boyut etrafında gerçekleştirilmiştir.

Bestecinin sanatsal ve mantıksal yaklaşımları ile eserin yapısında adeta organik bir bütünlük oluşmaktadır. Buna koşut olarak eserin yorumundaki adeta organik bütünlük ise, yorumcusunun sanatsal ve mantıksal yaklaşımları sonucunda gelişir. Besteleme ve seslendirme birbirleriyle ilgili ve biri diğerinin doğal sonucu olarak gelişen müziğin en önemli halkalarıdır. Bu sebeple aralarında birbirlerini bütünlleyen çok sıkı ilişkiler vardır. Özellikle yorumculuk açısından sonuca yönelik bir durum olması nedeniyle, bu ilişkilerin araştırılması gerekmektedir. Ancak bu koşullarda yorumcu doğru, etkili, sanatsal değeri yüksek ve teknik seviyesi üstün bir yorum yapabilir.

Eserlerde müziksel gelişmenin ve adeta organik bütünlüğün temelde gerilim ve çözülüm ilişkileri üzerinde kurulduğu bilinen bir gerçektir. Eserin yapısını oluşturan müziksel ve yapısal öğeler gerilim ve çözülüm etkileri ile müziğin oluşumunu sağlar. Ancak, tarihsel gelişim içerisinde bakıldığında gerilim ve çözülüm etkisinin insan üzerinde farklı zamanlarda farklı estetik algılamalara yol açtığı görülmektedir (2).

Sanat değeri olan bir müzik yapıtında bulunan yapısal veya müziksel öğeleri temelde metrik, ritmik, armonik ve dinamik yapılanmalar içerisinde açıklamak olanaklıdır (2).

Bu yapılanmalar, özellikle son zamanlarda müzik araştırmacılarının gittikçe yoğunlaşan ilgisini çekmektedir. Nitekim, dünyadaki müzikle ilgili araştırma literatürüne bakıldığında bu yapılanmalarla ilgili çeşitli araştırma ve yayınların gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu araştırma ve yayınlara örnek olarak şunlar verilebilir:

ROUTLEY, Nicholas'ın müzikte metrik yapılanmaya ilişkin doktora araştırması (3), COOPER, Grosvenor'un müzikte ritmik yapılanmaya ilişkin çalışması (4), FRAISSE, Paul'un ritmin psikolojisine ilişkin çalışması (5), KILGORE, Edna'nın metrik anormallikler konusuna ilişkin doktora araştırması (6), KONDRATEV, Mihail'in Cuvas halk şarkılarının metrik ve ritmik yapılanmalarına ilişkin incelemesi (7), HOUGHTON, Edward'ın Johannes Ockeghem'in Messe ve Motet'lerinde ritmik yapılanmaya ilişkin doktora araştırması (8), HOYT, Reed Jerabek'in atonal müzikte bas çizgisi ve bunun melodik, armonik yapılanma ile ilişkileri konulu doktora araştırması (9), KYAS, Vojtech'in nicel armonik analiz metodları hakkında,

Smetana ve Schubert'in eserlerinin armonik yapılarındaki paralelliklere ilişkin incelemesi (10).

Bu yapılar müziğin her türünde gözlenen bir olgudur. Bu olgu çalgı müziğinde kendine özgü bir görünüm kazanır. Geçmişten günümüze değin bilinen ilk müzik dönemlerindeki çalgı müziğinden, günümüzün çalgı müziğine kadar evrensel boyutlarda bir çalgı müziği edebiyatı oluşmuştur.

Keman müziği ise dönemler boyunca bu edebiyatın en önemli kısımlarından birini oluşturmaktadır. Keman, yapısal özellikleri değişerek günümüze kadar gelen ve çalgı müziğinin en gelişmiş birikimine sahip olan bir çalgıdır.

Keman eğitimi, müzik ve çalgı eğitiminin boyutlarından birisidir. Kemanın yorumculuk açısından araştırılması ve değerlendirilmesi ile ilgili bu konuda bir çok çalışma yapılmıştır. Elde edilen yeni bilgiler ışığında keman öğretimine yönelik bilimsel metodlar ve sistemler geliştirilmiştir.

Keman öğretiminde yayın kullanımı can alıcı bir yer ve öneme sahiptir. Yayın kullanılmasında önemli etkileri olan yayın yönü, uzunluğu, hızı ve basıncı ile ilgili temel davranışlar, keman ve yayın kullanılması için yapılan araştırmaların kapsamında yer alır.

Keman eserlerinin yapısında tarihsel gelişim içerisinde değişik biçimlerde algılanan gerilim ve çözülüm ilişkileri, yayın kullanımında yön, uzunluk, hız ve basınç ile ilgili temel davranışları etkiler.

Bu yaklaşıma göre keman eserlerindeki temel yapılar, bu yapıların gerilim-çözülüm açısından birbirleriyle ilişkilerinin ezgisel çizgiler aracılığı ile yayın kullanımına yansımaları önem kazanmaktadır. Buna bağlı olarak yayın kullanımına ilişkin temel davranışların, eserin yapısal özelliklerine dayalı olarak belirlenmesinin, keman eğitimi açısından önemli sonuçlar vereceği umulmakta ve bu ilişkilerin araştırılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Bu açıdan temelde şu problemlerin çözülmesi zorunu olmaktadır.

- a. Keman eserleri metrik, ritmik, armonik ve dinamik öğeler açısından nasıl yapılmaktadır ?
- b. Bu yapılmalar yayın kullanımına nasıl yansımaktadır ?
- c. Bu yapılmalar genel yapılanma içerisinde nasıl bir denge göstermektedir ?
- d. Genel yapılanma yayın kullanımına nasıl yansımaktadır ?
- e. Bütün bu yapılmalar ve bunların yayın kullanımına ezgisel çizgiler aracılığı ile yansımaları keman eğitimi açısından nasıl değerlendirilebilir ?

Keman eğitimi ile ilgili olan keman öğrencileri, keman öğretmenleri ve keman seslendiricileri için yayın kullanımında gerekli olan söz konusu temel davranışların eserin yapısı içerisinde anlaşarak uygulanmasına bilimsel katkı sağlayacak olan araştırma, keman eserlerinin yorumculuk açısından bu yaklaşımla betimlenmesine olanak sağlaması nedeniyle önem taşımaktadır.

Bu araştırmanın gerçekleşmesinde şu temel sayıltılara dayanılmıştır:

- a. Seçilen iki keman eseri, batıda keman müziğinde kökleşerek kiasikleşen ve oradan çağdaş Türk keman müziğine yansıyan özellikleri yeterince temsil edebilir niteliktedir.

- b. Araştırmada gerilim ve çözölüm açısından incelenen yapılmalar eserin bütününü bu açıdan yeterince yansıtır düzeydedir.

- c. Bu araştırmada izlenen yaklaşım ve kullanılan araştırma yöntemi, araştırmanın amacı ve konusu ile problemlerin çözümüne yeterince uygun bir yöntemdir.

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları vardır.

- a. İncelenen keman eserleri, ülkemize özgü müziksel yapıları evrensel boyutlarda işleyen çağdaş Türk müziğinden ve batıda kiasik dönemden birer eserin incelenmesi ile sınırlandırılmıştır.

b. Bu araştırmada keman için yazılmış orta ve büyük ekli eserler kapsanmıştır. Bunun dışındakiler kapsam dışında tutulmuştur.

c. Bu araştırmada eserin yapı elemanları metrik, ritmik, armonik ve dinamik yapılanmalar ile ezgisel çizgi içerisinde incelenmiştir.

d. Bu araştırmada yayın kullanımı yn, uzunluk, hız ve basınç ile ilgili temel davranışlar içerisinde incelenmiştir. Yayın kullanımı ile ilgili diğerkonular ve yay teknikleri kapsam dışında tutulmuştur.

e. İncelenen müzik periyodları ve cmleri, eserlerin bmlerini özetle örnekleyecek sayıda incelenmiştir.

f. Araştırma, yayın kullanımı dışındaki keman ile ilgili konuları ve teknikleri kapsamamaktadır.

Araştırmada sıkça kullanılan terim ve değişkenler aşağıda kısaca tanımlanmaktadır:

Keman eseri : Kemanın yapısal özellikleri ve kemanla yorum için gerekli teknikler dikkate alınarak yalnız keman veya keman ve ona eşlik için yazılarak belirli bestecilerce gerçekleştirilen eserdir.

Metrik Yapılanma : Müzik periyodları ve cmleri içerisinde sel yapılaşma ile giderek eserin bnn oluşturan müzik sanatında  ile ilişkili olan herşey. Bir  zamanının birkaç birime ayrılışı ile  içerisindeki kuvvetli, yarı kuvvetli, zayıf zamanlar ve vurgular nn yapılaşma unsurlarıdır (11).

Ritmik Yapılanma : Zaman ve mekan içerisinde düzen ve orantının gerçekleşmesi ile nn bünyesinin geşikli süre işaretleri yardımı ile i bmlenişi. Ritmik kombinezonlar veya tanım uzaştırmaları. Başıca yapılaşma biçimlerini ritmik seyreklik, ritmik sıklık veya bunların bir arada yapılaşmaları oluşturur (11).

Armonik Yapılanma : Müzik eserinin bn içerisinde bestecinin estetik anlayışı ile dönemsel özelliklere göre belirlenen düzenler bilim ve sanattır. Düzenlerin kuruluş ve ardılığında yani aynı anda tınlayan seslerin bileşimlerine esas olan prensiplerin tümünü içerir (11).

Dinamik Yapılanma : Müzik periyodları ve cümleleri içerisinde kullanıldığında karakteristik etkisini göstererek ve giderek bir müzik eserinin bütününde yapılaşarak çeşitli karakteristik özellikleri ile bu bütünü etkileyen sesin gürük dereceleri ile ilgili ayırıcı (nûans) işaretleri ve matematiğin hareketten bahseden kısmıdır (11).

Ölçü : Parçanın bölünmüş bulunduğu eşit kısımlıklardan her biri ve bu bölüntülerin disiplini. Her ölçü içerisinde eşit birimler ve kümelenişler vardır. 2,3,4 veya 5 zaman birer ölçü oluşturabilir. 7 veya 9 zamanlı vb. aksak ölçüler de vardır (11).

Tepki : Herhangi bir etkiye cevap olarak doğan söz veya davranış (12).

Davranış : Dıştan gözlemlenebilecek tepkilerin toplamı (12).

Araştırmada kullanılan başlıca kısaltma ve işaretler şunlardır :

Nispet tablolarına ilgili olarak :

Dinamik yapılanmayla ilgili olarak :

kz : Kuvvetli zaman

pp : Pianissimo

zz : Zayıf zaman

p : Piano

mg : Metrik gerilim

mp : Mezzo piano

mç : Metrik çözülüm

mf : Mezzo forte

rg : Ritmik gerilim

f : Forte

rç : Ritmik çözülüm

ff : Fortissimo

ag : Armonik gerilim

sf : Sforzato

aç : Armonik çözülüm

fp : Forte piano

dg : Dinamik gerilim

dç : Dinamik çözülüm

Yayın kullanımında yön ile ilgili olarak;

"n" : Çekerek

"v" : İterek

BÖLÜM 2

YÖNTEM

Araştırmada, betimsel araştırma yöntem ve teknikleri kullanılmıştır (13). Analiz yolu ile veriler elde edilerek değerlendirilmiştir.

2.1. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni uluslararası nitelik taşıyan keman sanat müziğidir. Araştırmanın ayrıca iki tane alt evreni vardır. Bu alt evrenler Çağdaş Çok Sesli Türk Müziği keman eserleri ile Klasik Batı Müziği keman eserleridir.

Araştırmada örneklem olarak, ülkemizde ve batıda dönemsel özelliklere uygun orta ve büyük ölçekli iki keman eseri seçilmiştir.

Araştırma için çağdaş Türk bestecilerinden Muammer Sun ve batıda klasik dönem bestecilerinden Wolfgang Amadeus Mozart'ın birer keman eseri incelenmiştir. İncelenen keman eserleri; M. Sun'un Keman ve Piyano İçin Üç Parça adlı keman eserinin Türkü ve Şarkı bölümleri (14) ile W.A. Mozart'ın Beşinci Keman Konçertosu'nun 1. bölümüdür (15). Araştırmada eserlerin diğer bölümleri ile kadanslar kapsam dışında tutulmuştur.

Analiz edilen bölümlerin bütününe temsil eden ana ve yan temaları ile önemli köprü ve geliştirme kısımları ele alınmıştır. İncelenen eserlerde M. Sun Türkü ve Şarkı bölümlerinde eserin özgün yay şekilleri, W.A. Mozart 1. bölümde ise, Joseph Joachim'ın yay şekilleri esas alınarak analiz yapılmıştır.

2.2. Verilerin Toplanması

Araştırma için gerekli olan veriler eserlerin analiz edilmesi ve ilgili kaynakların taranmasıyla elde edilmiştir. Bağımlı ve bağımsız değişkenler tespit edilerek bu değişkenlerle birlikte araştırma için gerekli olan ilgili veriler ortaya çıkarılmıştır.

2.3. Tabloların Hazırlanması ve Uygulanması

İncelenen keman eserlerinde, ana ve yan temalar ile önemli köprü ve geliştirme bölümlerini içeren müzik periyodu ve cümlelerinin metrik, ritmik, armonik, dinamik yapıları ilgili veriler ortaya konularak belirlenmiş, böylece verilerin çözümlenmesiyle elde edilen bulgular için nitel ve nicel tablolar düzenlenmiştir.

Nitel tabloda, incelenen müzik periyodu veya cümlesinin metrik, ritmik, armonik, dinamik yapıları ile genel yapılanma ve bu değişkenlerin yayın kullanımına yansımaları yer almaktadır.

Nicel tabloda, incelenen müzik periyodu ve cümlelerinin, kuvvetli ve zayıf zamanlar içerisinde metrik, ritmik, armonik, dinamik gerilim-çözüm dengeleri ve toplam gerilim-çözüm dengeleri ile bunların oranları yer almaktadır. Ayrıca, incelenen her bir keman eseri için gerilim dengelerinin genel görünümü ve çözüm dengelerinin genel görünümü ile ilgili iki ayrı tablo düzenlenmiştir.

2.4. Verilerin Çözümlenmesi

Müzik periyodu ve cümlelerinin ilgili veriler ortaya konularak çözümlenmesi ile elde edilen bulgular, yapılanmaların gerilim ve çözüm ilişkilerine göre incelenmesi ile elde edilmiştir.

Metrik, ritmik, armonik ve dinamik yapılanmalarda özel olarak gözlenen ve bu yapılanmaların genel olarak oluşturdıkları gerilim-çözüm ilişkileri, nitel ve nicel özellikleri bakımından çözümlenerek tablolarda gösterilmiştir.

Bu yapılanmalarda aranan gerilim-çözüm ilişkileri ile etkiler şunlardır:

Metrik yapılanmada vurgular, kuvvetli, zayıf zamanlar ile bu yapılanmayı etkileyen senkoplar sonucunda oluşan metrik gerilim-çözüm etkileri, ritmik yapılanmada ritmin sıkışması ve ritmin seyrekleşmesi ile oluşan ritmik gerilim-çözüm etkileri, armonik yapılanmayı oluşturan fonksiyonlar ile gelişen armonik gerilim-çözüm etkileri ve dinamik yapılanmada gözlenen çeşitli nüanslar, "crescendo" ve "decrescendo" ile sesler üzerindeki belirtilim işaretleri sonucunda gelişen dinamik gerilim-çözüm etkileri.

Yayın kullanımı ile ilgili veriler ise, yayın yönü, uzunluğu, hızı ve basıncı ile ilgilidir. Yapılanmalardaki ve genel yapılanmada gerilim-çözüm ilişkilerinin ezgisel çizgi aracılığı ile yayın kullanımına yansımaları yayın yönü, uzunluğu, hızı ve basıncı açısından betimlenmiştir.

Nicei tablo için, ritmik yapılanma ve dinamik yapılanmanın ilgili verileri ezgisel çizgideki durumları ile ilgili olarak çözümlenmiştir. Çünkü, bu yapılanmaların ezgisel çizgi aracılığı ile yayın kullanımına yansımaları önem kazanmaktadır.

İncelenen müzik periyodları ve cümlelerindeki gerilim-çözüm dengeleri ölçüler içerisinde kuvvetli ve zayıf zamanlar olarak belirlenen birimlerin ölçütlerle çözümlenmesi sonucunda sayısallaştırılmıştır. Buna göre bir birim içerisindeki metrik, ritmik, armonik ve dinamik gerilim-çözüm etkileri ölçütlerle sınanarak çözümlenmiştir.

Metrik, ritmik, armonik, dinamik yapılanmalar ve genel yapılanmadaki gerilim-çözüm ilişkileri ile yarattıkları etkilerin niteli ve nicei özellikler halinde açıklanarak değerlendirilmesini sağlayan gerekli ölçütler şunlardır:

Metrik Yapılanma : Kuvvetli ve yarı kuvvetli zamanlarda vurguların olması nedeniyle bu birimlerde metrik gerilim vardır. Senkoplar metrik yapılanmayı etkilemektedir. Zayıf zamanlarda vurgu olmaması nedeniyle bu birimlerde metrik çözümüm vardır.

Ritmik Yapılanma : Yayın kullanımına yansımaların önem kazanması nedeniyle ezgisel çizgideki ritmik yapılanma çözümlenir. Ritmin sıkıştığı birimlerde ritmik gerilim vardır. Ritmik sıklık incelenen iki eserde ritmik yapılanmaya göre onaltılık ve otuziklik

nota değerlerinde görülmektedir. Ritmin seyrekleştiği birimlerde ritmik g z l m vardır. Ritmik seyreklik incelenen iki eserde ritmik yapılanmaya göre sekizlik, bir dörtlük, iki dörtlük ve birlik nota değerlerinde görülmektedir.

Armonik Yapılanma : M. Sun'un-Türkü ve şarkı bölümlerinde, eserin kendine özgü bir armonik yapılanması vardır. Buna göre üçüncü derece üzerine kurulan akor sesleri dominant fonksiyonu oluşturarak armonik gerilim yaratır. Ayrıca, kadans içerisinde değişik dereceler üzerine kurulan akorlarla armonik gerilim yoğunlaşır. Armonik yapılanmada birinci derece üzerine kurulan akor sesleri ise tonik fonksiyonu oluşturarak armonik g z l m yaratır. Bu yapılanmada beşinci derece üzerine kurulan akor kullandığı yer nedeniyle bünyesinde aynı anda armonik gerilim ve g z l m etkileri taşır.

W.A. Mozart'ın Beşinci Keman Konęertosu'nun 1. bölümünde kendine özgü ve batıda klasik dönemin özelliklerine uygun bir armonik yapılanma vardır. Buna göre beşinci derece üzerine kurulan akor sesleri dominant fonksiyonu oluşturarak armonik gerilim yaratır. Ayrıca, kadans içerisinde ve değişik birimlerde ikinci,üçüncü,dördüncü, yedinci dereceler üzerine kurulan akorlarda armonik gerilim etkisi verir. Armonik yapılanmada birinci derece üzerine kurulan akor sesleri ise, tonik fonksiyonu oluşturarak armonik g z l m yaratır. Bu yapılanmada kullandığı yer nedeniyle birinci derecenin gevrimleri ile oluşmuş fonksiyonlar ve altıncı derece üzerine kurulan akorlar aynı anda gerilim ve g z l m etkileri gösterir.

Dinamik Yapılanma : Yayın kullanımına yansımaların önem kazanması nedeniyle ezgiye çizgiindeki dinamik yapılanma g z mlenir. Incelenen iki eserde kullanılan "mp", "mf", "f" nüansları ve sesler üzerinde kullanılan belirtilim işaretleri dinamik gerilim yaratır. "pp" ve "p" nüansları ise dinamik g z l m yaratır. Bu nüanslar yalnızca kullandıkları birimleri etkiler. Ancak, bu etki doğai olarak kullandıkları birimlerden sonra diğer birimlerde de gelişir. Dinamik yapılanmada kullanılan "crescendo"nun başlangıç noktası veya birimi dinamik g z l m olarak kabul edilir. Bu noktadan sonra "crescendo"nun kapsadığı alan veya birimler dinamik gerilim etkisi gösterir. Dinamik yapılanmada kullanılan

"decrecendo"nın başlangıç noktası ise dinamik gerilim olarak kabul edilir. Bu noktadan sonra giderek sönümlenen "decrecendo"nın kapsadığı alan dinamik çözülüm etkisi gösterir.

Genel Yapılanma : Metrik, ritmik, armonik, dinamik yapılanmalardaki gerilim-çözülüm etkilerinin bir ölçü içerisinde veya ölçülerde yoğunlaşma, yığılma ve dağılma yapılanma biçimlerinin araştırılması gerekmektedir. Bu durum orta ve büyük ölçekli eserlerde farklı görünüm kazanmaktadır.

Bir ölçüde, kuvvetli ve zayıf zamanlarda metrik, ritmik, armonik, dinamik yapılanmaların yalnızca gerilim veya yalnızca çözülüm etkisi vermesi bu ölçüde yoğunlaşma olduğunu gösterir. Bir ölçüde, kuvvetli veya zayıf zamanlarda söz konusu yapılanmaların aynı zamanda gerilim ve çözülüm etkilerini vermesi bu ölçüde yığılma olduğunu gösterir. Bir ölçüde, kuvvetli ve zayıf zamana söz konusu yapılanmaların gerilim veya çözülüm etkisini dağıtması ise bu ölçüde dağılma olduğunu gösterir.

Metrik, ritmik, armonik, dinamik yapılanmaların ölçülerde yalnızca gerilim veya yalnızca çözülüm etkisi vermesi bu ölçülerde yoğunlaşma olduğunu gösterir. Söz konusu yapılanmaların ölçülerde aynı zamanda gerilim ve çözülüm etkilerini vermesi bu ölçülerde yığılma olduğunu gösterir. Söz konusu yapılanmaların ölçülerde gerilim veya çözülüm etkisini dağıtması ise bu ölçülerde dağılma olduğunu gösterir.

Verilerin ölçütlerle çözümlenmesiyle elde edilen sayısal bulguların kuvvetli ve zayıf zamanlardaki ve toplam gerilim içerisindeki oranlarını hesaplama yöntemleri şöyle açıklanabilir:

İncelenen müzik periyodları ve cümlelerinin toplam birim sayıları bilinmektedir. Bu sayı her periyod ve cümle için kuvvetli ve zayıf zaman birim sayıları şeklinde ayrı ayrı gösterilir. İncelenen müzik periyodu ve cümlesinin ölçütlerle metrik, ritmik, armonik ve dinamik gerilim sayıları belirlenerek kuvvetli ve zayıf zamandaki yerlerine göre tabloda gösterilir. Belirlenen gerilim sayıları yüzle çarpılarak kuvvetli ve zayıf zamandaki ilgili oldukları birim sayısına bölündüğünde söz konusu gerilimlerin kuvvetli ve zayıf zamandaki

oranları ortaya çıkmaktadır.

Tabloda ayrıca, her müzik periyodunun ve cümlesinin toplam gerilim sayısı gösterilmektedir. Metrik, ritmik, armonik ve dinamik gerilim sayılarının ayrı ayrı toplam gerilime bölünmesi ile söz konusu gerilimlerin toplam gerilime oranları belirlenmektedir.

Bunları bir örnek üzerinde açıklayacak olursak;

M.Sun Türkü bölümünde gözlenen "B periyodu" 8 birim kuvvetli zaman, 8 birim zayıf zaman olmak üzere 16 birimden oluşmaktadır. Bu periyotta görülen gerilim sayıları ve periyod içerisindeki durumları şöyle açıklanabilir;

Metrik Gerilim : Bu periyotta metrik gerilim sayısı 8' dir ve kuvvetli zamanda gözlenmektedir.

$$8 \times 100 = 800 \quad 800 / 8 = 100$$

%100 (metrik gerilimin kuvvetli zamandaki oranı)

Ritmik Gerilim : Bu periyotta ritmik gerilim sayısı kuvvetli zamanda 4 ve zayıf zamanda 7'dir.

$$4 \times 100 = 400 \quad 400 / 8 = 50$$

%50 (ritmik gerilimin kuvvetli zamandaki oranı)

$$7 \times 100 = 700 \quad 700 / 8 = 87.5$$

%87.5 (ritmik gerilimin zayıf zamandaki oranı)

Armonik Gerilim : Bu periyotta armonik gerilim sayısı kuvvetli zamanda 4 ve zayıf zamanda 6'dır.

$$4 \times 100 = 400 \quad 400 / 8 = 50$$

%50 (armonik gerilimin kuvvetli zamandaki oranı)

$$6 \times 100 = 600 \quad 600 / 8 = 75$$

%75 (armonik gerilimin zayıf zamandaki oranı)

Dinamik Gerilim : Bu periyotta dinamik gerilim sayısı kuvvetli zamanda 7 ve zayıf zamanda 3'dür.

$$7 \times 100 = 700 \quad 700 / 8 = 87.5$$

%87.5 (Dinamik gerilimin kuvvetli zamandaki oranı)

$$3 \times 100 = 300 \quad 300 / 8 = 37.5$$

%37.5 (Dinamik gerilimin zayıf zamandaki oranı)

Metrik, ritmik, armonik, dinamik gerilim sayıları toplandığında toplam gerilim frekansı 39 olarak bulunur. Kuvvetli ve zayıf zamaniardaki gerilim sayılarının toplamı ile bulunan metrik, ritmik, armonik ve dinamik gerilim sayıları toplam gerilim frekansına bölündüğünde söz konusu gerilimlerin toplam gerilime oranları bulunur. Bu durum şöyle açıklanabilir :

Metrik Gerilim : Toplam metrik gerilim / Toplam gerilim frekansı = Metrik gerilimin toplam gerilime oranı

$$8 / 39 = 0.2051282$$

%20.5 (Metrik gerilimin toplam gerilime oranı)

$$\text{Ritmik Gerilim} : 11 / 39 = 0.2820512$$

%28.2 (Ritmik gerilimin toplam gerilime oranı)

$$\text{Armonik Gerilim} : 10 / 39 = 0.2564102$$

%25.6 (Armonik gerilimin toplam gerilime oranı)

$$\text{Dinamik Gerilim} : 10 / 39 = 0.2564102$$

%25.6 (Dinamik gerilimin toplam gerilime oranı)

Gerilim dengesinin hesaplanmasında uygulanan bu yöntem, çözümüm dengesinin hesaplanmasında ve her iki eserin tüm müzik periyodları ve cümlelerinde geçerli olarak uygulanmıştır.

2.5. Nicel ve Nitel Bulguların Karşılaştırılması

Nicel ve nitel bulguların karşılaştırılmasıyla nitel tablolara sadeleştirilmesi ve sayısal bulgulara dayandırılarak son şeklini alması sağlanmıştır. Böylece metrik, ritmik, armonik ve dinamik yapılanmalarla genel yapılanma içerisindeki yoğunlaşma, yığılma ve dağılımlar daha sağlıklı bir şekilde dikkate alınarak gerilim-çözüm dengeleri ve etkilerinin nitel tablolardaki yorumu geliştirilmiştir.



BÖLÜM 3

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, incelenen iki keman eserinin müzik periyodları ve cümleleri içerisindeki metrik, ritmik, armonik, dinamik yapılanmaları ile genel yapılanmalarının problemler çerçevesinde çözülmesi sonucunda elde edilen bulgulara ve bunların yorumlarına yer verilmiştir.

Buna göre; önce müzik periyodları ve cümlelerinin çözülmesiyle elde edilen nitel tablolar, daha sonra ise nitel tablolardaki müzik periyodları ve cümlelerinin sayısal çözülmesini içererek gerilim ve çözülüm dengelerinin sayısal bulgularını ayrı ayrı gösteren nicel tablolar yer almaktadır.

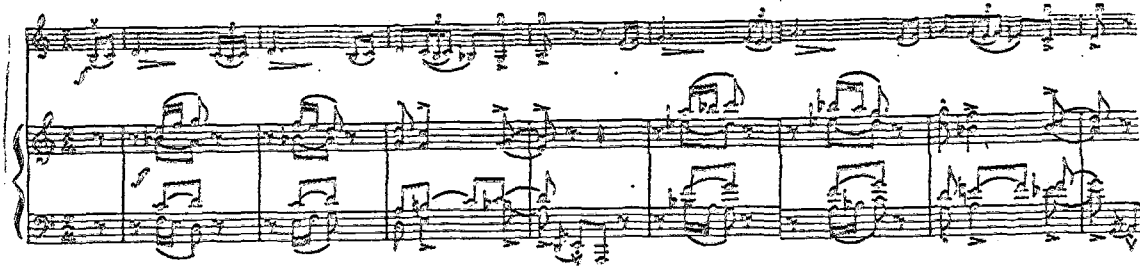
Yorum, bulguların yer aldığı tablolardan sonra ayrı bir bölümde verilmekte, nicel tabloların yorumu ise bu tabloların altında yer almaktadır.

Her iki keman eserinin incelenen bölümleri, ilgili veriler ve bulguları gösteren kısaltma işaretleri de görülecek biçimde ekler bölümünde verilmiştir.

3.1. M. Sun'un Keman ve Piyano İçin Üç Parça Adlı Eserinin Türkü

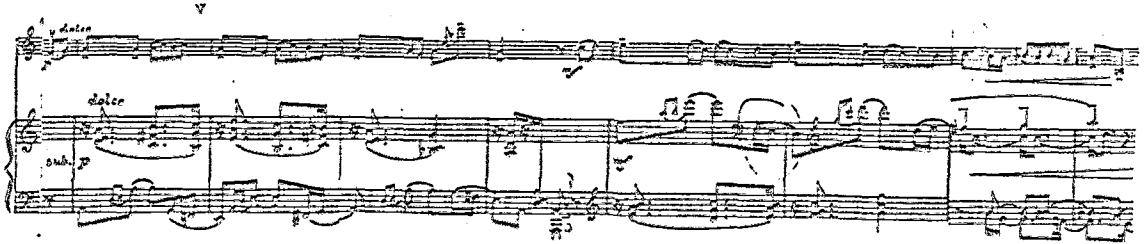
ve Şarkı Bölümlerinde Gerilim ve Çözülüm Dengeleri

Tablo 1: Türkü bölümü, A periyodunda yapılanmalar, dengelenmeler ve bunların yayın kullanımına yansımaları



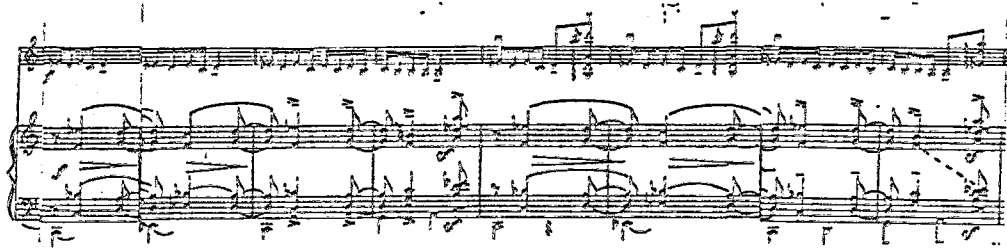
1	METRİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Metrik yapılanma, birim değeri dörtlük olan iki birimlik ölçüye dayanmaktadır. Her ölçüde kuvvetli zaman 1. birimde zayıf zaman ise 2. birimdedir. Ancak bu yapılanma 3. ve 7. ölçülerdeki senkoplarla bir değişime uğramaktadır. Bu yapılanmada yay kuvvetli zamanlarda (pekerek) "TT", zayıf zamanlarda (iterak) "V" gelmektedir. Ancak yayın zayıf zamanlarda "V" gelişi, senkoplu ölçülerin son sekizliklerinde "TT" kullanımına dönüşmektedir. 1. birim=1. birim zaman
2	RİTMİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Ritmik yapılanma, genellikle ölçülerin ilk birimlerinde ve ikinci birimlerin ilk yarısında seyrekleşme, ikinci birimlerinde sıklaşma biçiminde gerçekleşmektedir. Ancak ritmik sıklaşma senkoplu ölçülerde 1. birimin ikinci yarısına kaymaktadır. Bu yapılanmada ritmin seyrekleştiği 1. birimlerde yay: "TT", uzun ve yavaş kullanılmaktadır. Ritmin sıklaştığı 2. birimlerin ikinci yarısında ise yay: "V" uzun fakat hızlı kullanılmaktadır. Ancak senkoplu ölçülerde yay, ritmin sıklaştığı 1. birimin ikinci yarısında "V" gelmektedir.
3	ARMONİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Armonik yapılanma, ölçülerin 1. birimlerinde gözölüm etkisi veren tonik fonksiyonlar 2. birimlerinde ise gerilim etkisi veren dominant fonksiyonlar şeklinde kurulumuştur. Ancak cümlelerin sonlarındaki ölçülerde 1. birimin ikinci yarısından itibaren kullanılan dominant fonksiyonların sayısı artırılarak gerilim daha da güçlendirilmektedir. Bu yapılanmada tonik fonksiyonların kullandığı gözölüm etkisi veren 1. birimlerde yay: TT, dominant fonksiyonların kullandığı gerilim etkisi veren 2. birimlerde ise yay: "V" kullanılmaktadır.
4	DİNAMİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Dinamik yapılanma "T" içerisinde gelişmektedir. Genellikle ölçülerin 1. birimlerinde "decrecendo" kullanımıdır. Periyotta 3. ve 7. ölçülerin sonundaki kadansın, dominant sesleri ile buna bağlı olarak 4. ve 8. ölçülerin başındaki karar sesleri vurguludur. Bu yapılanmada yay: genellikle basıncı olarak, "decrecendo" olan seslerde "TT" ve hızı azaltılarak kullanılmaktadır. Cümlelerin sonlarındaki kadansın vurgulu seslerinde yay, üst üste iki kez "TT" kullanılmaktadır.
5	GENEL YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA GENEL YANSIMASI	Periyotta kuvvetli zamanlarda ritmin seyrekleşmesi, tonik fonksiyonlar ve "decrecendo" nun bir arada yapılaşmaları ile ölçülerin bu birimlerinde gözölüm etkisi güçlenmektedir. Zayıf zamanlarda ise ritmin sıklaşması ve dominant fonksiyonların bir arada yapılaşmaları ile ölçülerin bu birimlerinde gerilim etkisi yoğunlaşmaktadır. Yapılanmaların kuvvetli zamanlarda ritmik seyreklik, gözölüm, "decrecendo" gibi unsurlardan oluştuğu yerlerde yay, "TT" hızı azaltılarak ve basıncı artırılmadan kullanılmaktadır. Yapılanmaların zayıf zamanlarda ritmik sıkışıklık, gerilim gibi unsurlardan oluştuğu yerlerde ise yay, "V", hızı ve basıncı kullanılmaktadır.

Tablo 2: Türkü bölümü, B periyodunda yapılanmalar, dengelenmeler ve bunların yaygın kullanımına yansımaları



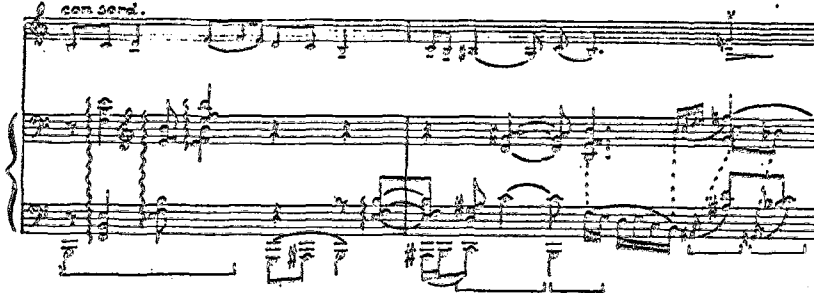
1	METRİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Metrik yapılanma, birim değeri dörtlük olan iki birimlik ölçüye dayanmaktadır. Her ölçüde kuvvetli zaman 1. birimde, zayıf zaman ise 2. birimdedir. Ancak bu yapılanma eşikte kullanılan senkoplarla her ölçüde etkilenmektedir. Bu yapılanmada yay: "T", "V" kullanılmaktadır. Ancak yay, cümle başı ve sonundaki kuvvetli zamanlarda "T" kullanılmaktadır.
2	RİTMİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Ritmik yapılanma, genellikle ölçülerin ilk birimlerinde seyrekleşme, ikinci birimlerinde sıklaşma biçiminde gerçekleşmektedir. Ancak bazı ölçülerin 1. birimlerinin ikinci yarılarında da ritm sıklaşmaktadır. Bu yapılanmada yay; ritmin seyrekleştiği birimlerde genellikle "T", "V" kısa kullanılmaktadır. Ritmin sıklaştığı birimlerde ise yay, "T", "V" kısa ve hızlı kullanılmaktadır.
3	ARMONİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Armonik yapılanma, periyodun ilk cümlesinde ölçülerin 1. birimlerinde çözülüm etkisi veren tonik fonksiyonlardan, 2. birimlerinde gerilim etkisi veren dominant fonksiyonlardan, ikinci cümlede ise ölçülerde gerilimi güçlendiren ve yerini son ölçüde çözülümüne bırakarak tam kadans oluşturan fonksiyonlardan kurulmuştur. Bu yapılanmada yay; çözülüm etkisi veren fonksiyonların kullanıldığı cümle başı ve sonundaki 1. birimlerde "T", ilk cümlede gerilim etkisi veren fonksiyonların kullanıldığı 2. birimlerde genellikle "D", ikinci cümlede ise gerilimin güçlendiği son iki ölçünün 2. biriminde genellikle "V" kullanılmaktadır.
4	DİNAMİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Dinamik yapılanma, ilk cümlede "sub p." içerisinde, ikinci cümlede ise "mf" içerisinde gelişmektedir. Bu gelişme periyodun son ölçüsünde kullanılan "crescendo" ile devam etmektedir. Ölçülerin 1. birimlerinde sesler üzerinde belirgin işaret kullanılmaktadır. Bu yapılanmada yay; içerisinde bulunduğu nâense görelî olarak genellikle 1. birimlerde basıncılı ve uzunluğu gittikçe artıtarak kullanılmaktadır.
5	GENEL YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA GENEL YANSIMASI	Periyotta genellikle 1. birimlerde gözlenen ritmik seyreklilik ve özellikle ilk cümlede 1. birimlerinde gözlenen tonik fonksiyonlarla bu birimlerde çözülüm etkisi yoğunlaşmaktadır. Ancak periyotta ritmin sıklaşması özellikle 2. cümlede gözlenen gerilim etkisi veren fonksiyonlar ve belirgin işaretleri ile gerilim etkisi baskındır. Gerilim etkisi periyotta ölçüler içerisinde dağılım göstermektedir. Bu yapılanmada yay; genellikle kısa ve hızlı, ancak uzunluğu gelişmeye göre artıtarak kullanılmaktadır. Bu yapılanmada yayın kullanılması "T", "V" kullanımları şeklinde dağılım göstermektedir.

Tablo 3: Türkü bölümü, C periyodunda yapılanmalar, dengelenmeler ve bunların yayın kullanımına yansımaları



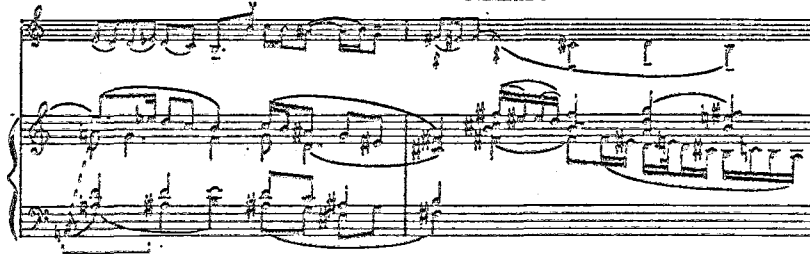
1	METRİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Metrik yapılanma, birim değeri dörtlük olan iki birimlik ölçüye dayanmaktadır. Her ölçüde kuvvetli zaman 1. birimde, zayıf zaman ise 2. birimdedir. Ancak bu yapılanma eşlikte kullanılan senkoplarla her ölçüde etkilenebilir. Bu yapılanmada yay; kuvvetli zamanlarda "T", "V" kullanılmakta, ilk cümledeki zayıf zamanlarda genellikle "T", ikinci cümlede ise "T", "V" kullanılmaktadır.
2	RİTMİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Ritmik yapılanma, ölçülerin ikinci birimlerinde genellikle seyrekleşme, ölçülerin 1. birimlerinde ise sıklaşma biçiminde gerçekleşmektedir. Ancak 3. ve 7. ölçülerin 2. birimlerinde ritmik sıkışıklık gözlenmektedir. Bu yapılanmada yay; ritmin seyrekleştiği birimlerde "T" veya "T", "V" uzun kullanılmakta, ritmin sıkıştığı birimlerde ise "T", "V" kısa ve hızlı kullanılmaktadır.
3	ARMONİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Armonik yapılanma, ölçülerin 1. ve 2. birimlerinde çözülüm etkisi veren tonik fonksiyonlardan, yine ölçülerin 1. ve 2. birimlerinde bu kez gerilim etkisi veren dominant fonksiyonlardan oluşmuştur. Bu yapılanmada yay; 1. birimlerde "T", "V", 1. cümledeki 2. birimlerde genellikle "T", son dört ölçüde ise "T", "V" kullanılmaktadır.
4	DİNAMİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Dinamik yapılanma, "f" içerisinde gelişmektedir. 2. birimlerdeki sesler üzerinde belirtilim işaretleri gözlenmektedir. Bu yapılanmada yay; genellikle basıncı olarak belirtilim işareti kullanılan seslerde uzunluğu ve hızı artırılarak kullanılmaktadır.
5	GENEL YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA GENEL YANSIMASI	Periyodda, 2. birimlerde ritmin seyrekleşmesi 1. ve 2. birimlerde çözülüm etkisi veren fonksiyonların kullanılması ile çözülüm etkisi gözlenmektedir. Genellikle 1. birimlerde ritmin sıkışması, 1. ve 2. birimlerde gerilim etkisi veren fonksiyonlar ve 2. birimlerdeki sesler üzerinde belirtilim işaretlerinin kullanılması ile gerilim etkisi daha baskındır. Gerilim ve çözülüm etkileri genellikle yoğunlaşarak ve yığılarak yapılaşmaktadır. Bu yapılanmada yay; genellikle "T", "V", 1. birimlerde kısa ve hızlı, 2. birimlerde ise genellikle uzun ve hızlı kullanılmaktadır.

Tablo 4: Şarkı bölümü, 'a' cümlesinde yapılanmalar, dengelenmeler ve bunların yaygın kullanımına yansımaları



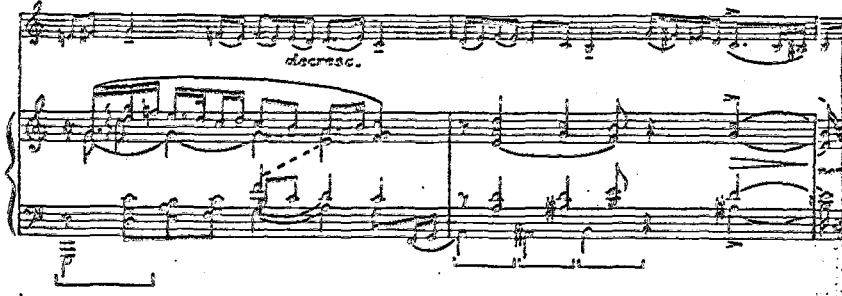
1	METRİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Metrik yapılanma, birim değeri dörtük olan beş birimlik ölçüye dayanmaktadır. Her ölçüde kuvvetli zaman 2.,3. ve 5. birimlerde, zayıf zaman ise 1. ve 4. birimlerde dir. Bu yapılanmada yay; ilk ölçüdeki kuvvetli zamanlarda genellikle "T", ikinci ölçüde ise genellikle "V" kullanılmakta, zayıf zamanlarda ise ilk ölçüde "T", "V", ikinci ölçüde "V", "T" kullanılmaktadır. Bu bölümün ilerleyen ölçülerindeki metrik yapılanmaların ilave ölçü kuramı ile tam gelişmediği, özgün ölçülerdeki kuvvetli ve zayıf zamanların farklı birimler üzerinde gerçekleştiği görülmektedir.
2	RİTMİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Ritmik yapılanma, genellikle ritmin seyrekleşmesi biçiminde gelişmektedir. Ancak 1. ölçünün 3. biriminde ve 2. ölçünün 1. biriminde ritim sıkışmaktadır. Bu birimlerde aynı zamanda ritmik seyreklik gözlenmektedir. Bu yapılanmada yay; ritmin seyrekleştiği birimlerde, genellikle "T", "V" uzun ve yavaş kullanılmakta, ritmin sıkıştığı: 1. ölçünün 3. biriminde "V" hızlı, 2. ölçünün 1. biriminde ise "V", "T" kısa ve hızlı kullanılmaktadır.
3	ARMONİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Armonik yapılanma, özellikle ilk ölçüde cümle üzere ikinci ölçüde de çözülüm etkisi veren tonik fonksiyonlardan, ilk ölçünün 4. biriminde ve ikinci ölçünün 1,2,3. ve 5. birimlerinde gerilim etkisi veren dominant fonksiyonlardan kurulmaktadır. İkinci ölçüde aynı birim içerisinde gerilim ve çözülüm etkileri gözlenmektedir. Bu yapılanmada yay; ilk ölçüde "T", "V", ikinci ölçüde ise "V", "T" kullanılmaktadır.
4	DİNAMİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Dinamik yapılanma, "p" içerisinde gelişmektedir. İlk ölçüde 2. ve 5. birimlerde, ikinci ölçüde ise 1. birimin ilk yarısında ve 5. birimde belirgin işaretleri kullanılmaktadır. İkinci ölçünün 5. biriminde ayrıca "decrescendo" gözlenmektedir. Bu yapılanmada yay; belirgin işareti kullanan birimlerde genellikle basılgı olarak, ilk ölçüde "T" uzun ve hızlı artırılarak, ikinci ölçüde 1. birimin ilk yarısında "V", "T" kısa ve hızlı, 5. birimde ise "V" hızı azaltılarak kullanılmaktadır.
5	GENEL YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA GENEL YANSIMASI	Cümlede, ritmin seyrekleşmesi, çözülüm etkisi veren fonksiyonların kullanılması ile çözülüm etkisi baskındır. Bazı birimlerde ritmin sıkışması, gerilim etkisi veren dominant fonksiyonların ve belirgin işaretlerinin kullanılması ile gerilim etkisi gözlenmektedir. Gerilim ve çözülüm etkileri genellikle değişim göstermekte 2. ölçüde aynı zamanda yığılarak yapılaşmaktadır. Bu yapılanmada yay; genellikle uzun kullanılmaktadır. Gerilim, çözülüm etkilerinin dağılma ve yığılma gösterdiği birimlerde ilk ölçüde "T", "V" genellikle hızı artırılarak, ikinci ölçüde ise "V", "T" genellikle hızı azaltılarak kullanılmaktadır.

Tablo 5: Şarkı bölümü, 'b' cümlesinde yapılanmalar, dengelenmeler ve bunların yayın kullanımına yansımaları



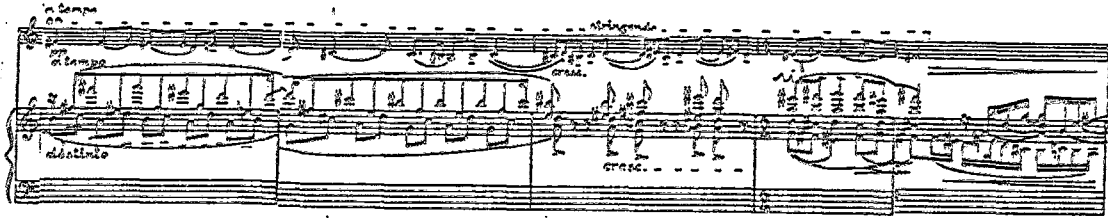
1	METRİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Metrik yapılanma, birim değeri dörtük olan beş birimlik ölçüye dayanmaktadır. Her ölçüde kuvvetli zaman 2,3. ve 5. birimlerde, zayıf zaman ise 1. ve 4. birimlerde dir. Bu yapılanmada yay; ilk ölçüde kuvvetli zamanlarda genellikle "T", 3. birimde ve ikinci ölçüdeki kuvvetli zamanlarda "V" kullanılmakta, cümle içerisinde zayıf zamanlarda ise genellikle "TT", "V" kullanılmaktadır.
2	RİTMİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Ritmik yapılanma, 1. ölçüde ve özellikle 2. ölçüde seyrekleşerek gelişmekte, 1. ölçüde ritmin sıklaşması yoğunlaşmaktadır. 1. ölçüdeki 3.4.5. ve 2. ölçüdeki 1. birimde ritim aynı birim içerisinde seyrekleşerek ve sıklaşarak gelişmektedir. Bu yapılanmada yay; ritmin seyrekleştiği birimlerde genellikle uzun ve yavaş kullanılmakta, ritmin sıklaştığı birimlerde genellikle kısa ve hızlı, aynı birim içerisinde seyreklik ve sıkışıklık gözlemlendiğinde ise genellikle uzun ve hızlı kullanılmaktadır.
3	ARMONİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Armonik yapılanma, 1. ölçünün 3. biriminde ve özellikle 2. ölçüde kullanılarak çözülüm etkisi veren tonik fonksiyonlardan, özellikle 1. ölçüde ve 2. ölçünün 4. biriminde kullanılarak gerilim etkisi veren dominant fonksiyonlardan kurulmaktadır. Bu yapılanmada yay; çözülüm etkisi veren fonksiyonların kullanıldığı birimlerde genellikle "V" kullanılmakta, gerilim etkisi veren fonksiyonların kullanıldığı birimlerde ise "TT", "V" değişik olasılıklarda kullanılmaktadır.
4	DİNAMİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Dinamik yapılanma, "p" içerisinde gelişmektedir. 1. ölçünün 3. ve 5. birimleriyle, 2. ölçünün 3.4. ve 5. birimlerinde belirgin işaretleri gözlenmektedir. Bu yapılanmada yay; belirgin işaretleri olan birimlerde genellikle basılgı olarak 3.5. birimlerde "V", 4. birimde ise "TT" uzunluğu ve hızı artırılarak kullanılmaktadır.
5	GENEL YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA GENEL YANSIMASI	Cümlede, ritmin seyrekleşmesi ve çözülüm etkisi veren fonksiyonların kullanılması ile çözülüm etkisi güçlenmektedir. Buna karşın ritmin sıklaşması, gerilim etkisi veren fonksiyonlar ve belirgin işaretlerinin kullanılması ile cümlede gerilim etkisi baskındır. Gerilim, çözülüm etkileri 1. ölçüde dağılıma, yoğunlaşma ve yığılma, 2. ölçüde ise genellikle dağılıma biçiminde yapılmaktadır. Bu yapılanmada yay; dağılıma, yoğunlaşma ve yığılma gözlenen ilk ölçüde "T", "V", kısa ve hızlı, uzun ve yavaş, uzun ve hızlı gibi değişik biçimlerde kullanılmaktadır. Dağılım gözlenen ikinci ölçüde ise yay, kuvvetli zamanlarda "V", zayıf zamanlarda "TT" uzun ve hızı artırılarak kullanılmaktadır.

Tablo 6: Şarkı bölümü, 'c' cümlesinde yapılanma, dengelenme ve bunların yayın kullanımına yansımaları



1	METRİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Metrik yapılanma, birim değeri dörtlük olan beş birimlik ölçüye dayanmaktadır. Her ölçüde kuvvetli zaman 2., 3. ve 5. birimlerde, zayıf zaman ise 1. ve 4. birimlerde. Bu yapılanmada yay; kuvvetli zamanlarda genellikle "V", zayıf zamanlarda ise "TT", "V" kullanılmaktadır.
2	RİTMİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Ritmik yapılanma, cümle içerisinde bazı birimlerde seyrekleşerek bazı birimlerde ise sıklaşarak gelişmekte ve bu gelişme dağılım göstermektedir. Ritmik seyreklik ve sıklık ise yine bazı birimlerde aynı birim içerisinde gözlenmektedir. Bu yapılanmada yay; ritmin seyrekleştiği birimlerde uzun ve yavaş, ritmin sıklaştığı birimlerde ise kısa ve hızlı kullanılmaktadır. Ritmik seyreklik ve sıklığın birlikte gözlemlendiği birimlerde ise yayın hızı artırılarak uzun ve hızlı kullanılmaktadır.
3	ARMONİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Armonik yapılanma, 2. ölçünün 3. biriminin ikinci yarısı ile cümle sonunda kullanılarak gözölüm etkisi veren tonik fonksiyonlardan ve cümle içerisinde genellikle gerilim etkisi veren fonksiyonlardan oluşmaktadır. Bu yapılanmada yay; gözölüm etkisi veren fonksiyonların kullanıldığı; 2. ölçünün 3. biriminde "V" cümle sonundaki birimde "TT" kullanılmakta, cümlede gerilim etkisi veren fonksiyonların kullanıldığı birimlerde ise "TT", "V" değişik eleştirilerde kullanılmaktadır.
4	DİNAMİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Dinamik yapılanma, "p" içerisinde gelişmektedir. 1. ölçünün sonlarında "decrecendo" kullanılmakta, cümlede bazı birimlerde belirgin işaretleri gözlenmektedir. Bu yapılanmada yay; "decrecendo" gözlenen birimlerde hızı azaltılarak, belirgin işaret gözlenen birimlerde ise genellikle basıncı olarak uzun ve hızlı kullanılmaktadır.
5	GENEL YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA GENEL YANSIMASI	Cümlede, ritmin seyrekleşmesi, gözölüm etkisi veren fonksiyonlar ve "decrecendo" ile gözölüm etkisi gözlenmektedir. Buna karşın ritmin sıklaşması, gerilim etkisi veren fonksiyonlar ve bazı birimlerdeki belirgin işaretlerinin kullanılması ile gerilim etkisi beskindir. Gerilim ve gözölüm ilişkileri genellikle dağılım göstermektedir. Bu yapılanmada yay; gerilim ve gözölüm ilişkilerinin dağılım gösterdiği birimlerde genellikle "TT", "V" kısa, hızlı veya uzunluğu ve hızı artırılarak kullanılmaktadır.

Tablo 7: Şarkı bölümü, 'd' cümlesinde yapılanmalar, dengelenmeler ve bunların yayın kullanımına yansımaları



1	METRİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Metrik yapılanma, birim değeri dörtlük olan beş birimlik ölçüye dayanmaktadır. Her ölçüde kuvvetli zaman, 2. 3. ve 5. birimlerde, zayıf zaman ise 1. ve 4. birimlerde. Bu yapılanma 4. ölçüde değişime uğramaktadır. Altı birimlik ölçüye dayanan 4. ölçüde kuvvetli zaman 2. ve 4. birimlerde. Bu yapılanmada yay; kuvvetli zamanlarda genellikle "T", zayıf zamanlarda "V" kullanılmaktadır. Metrik yapılanmanın değişime uğradığı; 4. ölçüde ise 2. birimde "T" 4. birimde "V" kullanılmaktadır.
2	RİTMİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Ritmik yapılanma, genellikle seyrekleşerek gelişmekte özellikle 3. ölçüde olmak üzere bazı birimlerde sıkışarak gelişmektedir. Ritmin sıkıştığı bazı birimlerde aynı birim içerisinde seyrekleşme gözlenmektedir. Bu yapılanmada yay; ritmin seyrekleştiği birimlerde yavaş kullanılmakta, ritmin sıkıştığı birimlerde ise hızlı kullanılmaktadır. Ritmin aynı birim içerisinde seyrekleşerek ve sıkışarak geliştiği birimlerde yay, uzun ve hızlı kullanılmaktadır.
3	ARMONİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Armonik yapılanma, ilk ölçüde 1. ve 3. birimlerde, ikinci ölçüde 3. ve 5. birimlerde gözölüm etkisi veren tonik fonksiyonlardan, cümlelerin diğer birimlerinde ve özellikle 3. ölçüde gerilim etkisi veren fonksiyonlardan oluşmaktadır. 4. ölçüdeki 1. 2. 3. birimlerde aynı birim içerisinde gerilim ve gözölüm etkisi veren fonksiyonlardan, ölçünün ikinci yarısında ise gözölüm etkisi veren fonksiyonlardan oluşmaktadır. Bu yapılanmada yay; ilk ölçünün 1. biriminde "V", gözölüm etkisi veren fonksiyonların kullanıldığı diğer birimlerde ise "T" kullanılmakta, gerilim etkisi veren fonksiyonların kullanıldığı birimlerde ise "T", "V" değişik olasılıklarda kullanılmaktadır. 4. ölçünün ilk yarısında "T", "V" kullanılan yay, ikinci yarısında "V" kullanılmaktadır.
4	DİNAMİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Dinamik yapılanma, "pp" içerisinde gelişmektedir. Son ölçünün ikinci yarısında "decrescendo", 3. ölçüde "crescendo" ile bazı sesler üzerinde belirtim işaretleri gözlenmektedir. Bu yapılanmada yay; ilk ölçüde çok kısa kullanılmakta, belirtim işaretleri bulunan birimlerde ise genellikle bastırılı olarak hızlı kullanılmaktadır. "crescendo" gözlenen 3. ölçüde yay uzunluğu ve hızı artırılarak kullanılmakta "decrescendo" gözlenen birimlerde ise yay hızı azaltılarak kullanılmaktadır.
5	GENEL YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA GENEL YANSIMASI	Cümlede, ritmin seyrekleşmesi, gözölüm etkisi veren fonksiyonlar "pp" içerisindeki gelişme ve "decrescendo" ile gözölüm etkisi daha baskındır. Ancak ritmin sıkışması, gerilim etkisi veren fonksiyonlar, belirtim işaretleri ve "crescendo" gerilim etkisini güçlendirmektedir. Gerilim, gözölüm ilişkileri yoğunlaşarak ve genellikle değişerek yapılaşmaktadır. Bu yapılanmada yay; genellikle kuvvetli zamanlarda "T", zayıf zamanlarda "V" kullanılmakta, gelişmeye göre önce kısa ve yavaş, daha sonra uzunluğu ve hızı artırılarak kullanılmaktadır.

Tablo 8: M. Sun, Türkü ve Şarkı bölümlerinin gerilim dengelerinin genel görünümü

	TÜRKÜ						ŞARKI							
	A PERİYODU		B PERİYODU		C PERİYODU		a CÜMLESI		b CÜMLESI		c CÜMLESI		d CÜMLESI	
	KZ	ZZ	KZ	ZZ	KZ	ZZ	KZ	ZZ	KZ	ZZ	KZ	ZZ	KZ	ZZ
Toplam birim	8	8	8	8	8	8	6	4	6	4	6	5	11	10
mg	8	-	8	-	8	-	6	-	6	-	6	-	11	-
	%100	-	%100	-	%100	-	%100	-	%100	-	%100	-	%100	-
rg	2	6	4	7	8	2	1	1	2	3	3	4	4	1
	%25	%75	%50	%87.5	%100	%25	%16.6	%25	%33.3	%75	%50	%80	%36.3	%10
ag	2	6	4	6	8	8	3	2	2	3	6	3	7	9
	%25	%75	%50	%75	%100	%100	%50	%50	%33.3	%75	%100	%50	%63.6	%90
dg	6	3	7	3	1	6	3	1	4	1	4	1	4	4
	%75	%37.5	%87.5	%37.5	%12.5	%75	%50	%25	%66.6	%25	%66.6	%20	%36.3	%40
toplam gerilim	33		39		41		17		21		27		40	
mg'in toplam gerilime oranı	%24.2		%20.5		%19.5		%35.2		%28.5		%22.2		%27.5	
rg'in toplam gerilime oranı	%24.2		%28.2		%24.3		%11.7		%23.7		%25.9		%12.5	
ag'in toplam gerilime oranı	%24.2		%25.6		%39		%29.4		%23.8		%33.3		%40	
dg'in toplam gerilime oranı	%27.2		%25.6		%17		%23.5		%23.8		%18.5		%20	

Tablo 8'de görüldüğü gibi Türkü ve Şarkı bölümlerindeki kuvvetli (kz) ve zayıf zamanlarda (zz) yoğunlaşmalarla birlikte genellikle dağılımlar gözlenmektedir. Her iki bölümde toplam gerilim frekanslarına bakıldığında bu gerilimin Türkü bölümünün her yeni periyodunda Şarkı bölümünün de her yeni cümlesinde giderek arttığı görülmektedir. Türkü bölümünde metrik, ritmik, armonik, dinamik gerilim oranlarının toplam gerilime oranlarına bakıldığında metrik gerilimin %24.2 ile A periyodunda, ritmik gerilimin %28.2 ile B periyodunda, armonik gerilimin %39 ile C periyodunda, dinamik gerilimin %27.2 ile A periyodunda en yüksek değerlerini aldığı görülmektedir. Şarkı bölümünde ise metrik gerilim %35.2 ile a cümlesinde, ritmik gerilim % 25.9 ile c cümlesinde, armonik gerilim %40 ile d cümlesinde, dinamik gerilim %23.8 ile b cümlesinde en yüksek değerlerini almaktadır.

Türkü bölümünde periyodlara temel yapılanmalardaki gerilimlerin toplam gerilime oranları açısından bakıldığında metrik gerilimin giderek düşüş gösterdiği, ritmik gerilimin orta periyotta en yüksek değerini aldığı, armonik gerilimin giderek artış gösterdiği, dinamik gerilimin ise giderek düşüş gösterdiği görülmektedir.

Diğer yandan Türkü bölümünün her bir periyodundaki gerilim oranları arasındaki farklara bakıldığında bu farkın A periyodundan C periyoduna doğru gittikçe büyüdüğü görülmektedir. Bu duruma göre en büyük gerilim açılımının C periyodunda gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Şarkı bölümünün her bir cümlesindeki gerilim oranları arasındaki farka bakıldığında bu farkın a cümlesinden d cümlesine doğru sistematik bir biçimde büyümediği görülmekte ise de en büyük gerilim açılımının d cümlesinde gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

Tablo 9: M. Sun, Türkü ve Şarkı bölümlerindeki çözülüm dengelerinin genel görünümü

	TÜRKÜ						ŞARKI							
	A PERİYODU		B PERİYODU		C PERİYODU		a CÜMLEŞİ		b CÜMLEŞİ		c CÜMLEŞİ		d CÜMLEŞİ	
	KZ	ZZ	KZ	ZZ	KZ	ZZ	KZ	ZZ	KZ	ZZ	KZ	ZZ	KZ	ZZ
Toplam birim	8	8	8	8	8	8	6	4	6	4	6	4	11	10
mç	-	8	-	8	-	8	-	4	-	4	-	4	-	10
	-	%100	-	%100	-	%100	-	%100	-	%100	-	%100	-	%100
rç	8	6	8	1	-	6	6	4	6	3	5	3	11	10
	%100	%75	%100	%12.5	-	%75	%100	%100	%100	%75	%83.3	%75	%100	%100
aç	8	-	6	-	6	8	5	3	4	1	1	1	4	3
	%100	-	%75	-	%75	%100	%83.3	%75	%66.6	%25	%16.6	%25	%36.3	%30
dç	4	4	1	1	-	-	1	-	-	-	2	1	-	4
	%50	%50	%12.5	%12.5	-	-	%16.6	-	-	-	%33.3	%25	-	%40
toplam çözülüm	38		25		28		23		18		17		42	
mç'ün toplam çözülümüne oranı	%21		%32		%28.5		%17.3		%22.2		%23.5		%23.8	
rç'ün toplam çözülümüne oranı	%36.8		%36		%21.4		%43.4		%50		%47		%50	
aç'ün toplam çözülümüne oranı	%21		%24		%50		%34.7		%27.7		%11.7		%16.6	
dç'ün toplam çözülümüne oranı	%21		%8		-		%4.3		-		%17.6		%9.5	

Tablo 9'da görüldüğü gibi Türkü ve Şarkı bölümlerindeki kuvvetli ve zayıf zamanlarda yoğunlaşmalarla birlikte genellikle dağılımlar gözlenmektedir. Her iki bölümde toplam çözülüm frekanslarına bakıldığında bu çözülüm Türkü bölümünün ilk iki periyodunda giderek düşüş göstermekte ancak C periyodunda az miktarda yükselmektedir. Şarkı bölümünde ise her yeni cümlesinde giderek düşüş göstermekte, ancak d cümlesinde çok miktarda artarak güçlenmektedir. Türkü bölümünde metrik, ritmik, armonik, dinamik çözülüm oranlarının toplam çözülümüne oranlarına bakıldığında, metrik çözülüm %32 ile B periyodunda, ritmik çözülüm %36.8 ile A periyodunda, armonik çözülüm %50 ile C periyodunda, dinamik çözülüm ise %21 ile A periyodunda en yüksek değerlerini almaktadır. Şarkı bölümünde ise metrik çözülüm %23.5 ile c cümlesinde ve %23.8 ile d cümlesinde, ritmik çözülüm %50 ile b ve d cümlelerinde, armonik çözülüm %34.7 ile a cümlesinde, dinamik çözülüm %17.6 ile c cümlesinde en yüksek değerlerini almaktadır. Türkü bölümünde periyodlara temel yapılanmalardaki çözülümünün toplam çözülümüne oranları açısından bakıldığında metrik çözülümün orta periyodda en yüksek değerini aldığı, ritmik çözülümün giderek düşüş gösterdiği, armonik çözülümün giderek arttığı, dinamik çözülümün ise giderek düşüş gösterdiği görülmektedir.

Diğer yandan Türkü bölümünün her bir periyodundaki çözülüm oranları arasındaki farklara bakıldığında bu farkın A periyodundan C periyoduna doğru giderek büyüdüğü görülmektedir. Bu duruma göre en büyük çözülüm açılımının C periyodunda gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Şarkı bölümünün her bir cümlesindeki çözülüm oranları arasındaki farklara bakıldığında bu farkın a cümlesinden d cümlesine doğru sistematik bir biçimde büyümediği görülmekte ise de en büyük çözülüm açılımının d cümlesinde gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

Tablo 8 ve 9'da yoğunlaşmalara dikkat edildiğinde kuvvetli zamanlarda genellikle gerilim -çözülüm etkileri, zayıf zamanlarda ise genellikle gerilim etkileri görülmektedir. Bu duruma göre Türkü ve Şarkı bölümlerinde yoğunlaşma, yığılma ve genellikle dağılıma yapılaşma biçimleri gözlenmektedir. Gerilim ve çözülüm oranları arasındaki farkların incelenmesi ile en büyük gerilim ve çözülüm açılımının Türkü bölümünde C periyodunda, Şarkı bölümünde ise d cümlesinde olduğu ortaya çıkmaktadır.

3.2. W.A. Mozart Beşinci Keman Konçertosu 1. Bölümünde Gerilim ve Çözülüm Dengeleri

Tablo 10: 1. bölüm, giriş cümlesinde yapılanmalar, dengelemeler ve bunların yayın kullanımına yansımaları



1	METRİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Metrik yapılanma, birim değeri dördük olan dört birimlik ölçüye dayanmaktadır. Her ölçüde kuvvetli zaman 1. birimde, zayıf kuvvetli zaman 3. birimdedir. Zayıf zamanlar ise 2. ve 4. birimlerde, 5. ölçünün 3. biriminde kullanılan senkop metrik yapıyı etkilemektedir. Bu yapılanmada yay; genellikle 1. 3. birimlerde "TT", 2. 4. birimlerde ise "V" kullanılmaktadır. Bazı ölçülerde yay, aynı birimde "TT", "V" kullanılmakta, senkoplu ölçünün 3. biriminin ikinci yarısında "n" kullanılmaktadır.
2	RİTMİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Ritmik yapılanma, 1. ve 3. birimlerde genellikle seyrekleşme 2. ve 4. birimlerde ise genellikle sıklaşma biçiminde gerçekleşmektedir. 3. ölçüde ritmin sıklaşması yoğunlaşmaktadır. Bu yapılanmada ritmin seyrekleştiği birimlerde yay genellikle "TT", uzun ve yavaş kullanılmaktadır. Ritmin sıklaştığı birimlerde ise yay genellikle "V", uzun ve hızlı artırılarak kullanılmaktadır.
3	ARMONİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Armonik yapılanma, 1. 2. 3. ölçülerde ve diğer ölçülerin genellikle 1. 3. birimlerinde gözülüm etkisi veren fonksiyonlardan, genellikle ölçülerin 2. ve 4. birimlerinde ise gerilimi yoğunlaştıran dominant fonksiyonlardan kurulmuştur. Bu yapılanmada yay; gözülüm etkisi veren fonksiyonların kullandığı 1. 2. ölçülerin 1. 3. birimlerinde "TT", 2. 4. birimlerinde "V" kullanılmakta, armonik gerilimin yoğunlaştığı diğer ölçülerdeki birimlerde ise genellikle "TT", "V" kullanılmaktadır.
4	DİNAMİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Dinamik yapılanma, "con espressione" içerisinde gelişmektedir. 5. ölçünün 3. biriminin ikinci yarısında "f", son ölçünün 1. ve 2. birimlerinde ise "decrescendo" kullanılmaktadır. Bu yapılanmada yay; ezgisel çizgideki gelişme ile birlikte uzunluğu ve hızı görel olarak artırılarak kullanılmaktadır. "f" kullanan birimde yayın basıncı artırılarak, "decrescendo" kullanan birimlerde ise hızı azaltılarak kullanılmaktadır.
5	GENEL YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA GENEL YANSIMASI	Cümlede, genellikle ritmik seyreklik, armonik gözülüm etkisi veren fonksiyonlar gözlenmekte ve bu etkiler özellikle 1. ve 3. birimlerde yoğunlaşarak cümlede gözülüm etkisini güçlendirmektedir. Ritmin sıklaşması, gerilim etkisi veren fonksiyonlar ise genellikle 2. ve 4. birimlerde gerilim etkisi vermektedir. Bu yapılanmada gözülüm etkilerinin baskın olduğu birimlerde yay, genellikle uzun ve yavaş kullanılmaktadır. Gerilim etkilerinin gözlemlendiği birimlerde ise yay genellikle "V" ve hızı artırılarak kullanılmaktadır.

Tablo 11: 1. bölüm, A periyodunda yapılanmalar, dengelenmeler ve bunların yayın kullanımına yansımaları



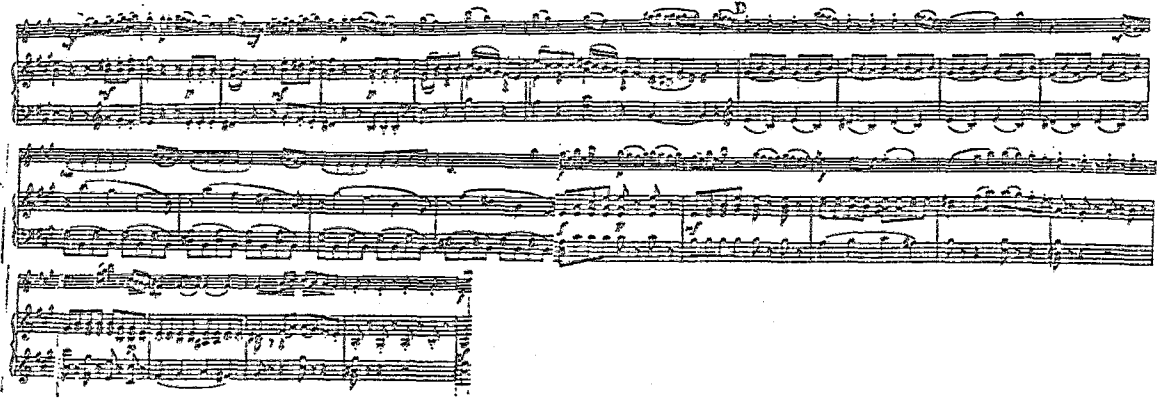
1	METRİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Metrik yapılanma, birim değeri dörtlük olan dört birimlik ölçüye dayanmaktadır. Her ölçüde kuvvetli zaman 1. birimde, yan kuvvetli zaman 3. birimdedir. Zayıf zamanlar ise 2. ve 4. birimlerde, ilk ölçüde kullanılan senkoplar metrik yapıyı etkilemektedir. Bu yapılanmada yay; ilk ölçüde "T", "V" kullanılmaktadır. 2. 3. ve 7. ölçülerin 2. birimlerindeki senkoplarda "TT", 5. 6. ölçülerin 2. birimlerinde ise "V" kullanılmaktadır. İkinci ölçüde ise yay, genellikle 1. 3. birimlerde "T", 2. 4. birimlerde "V" kullanılmaktadır.
2	RİTMİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Ritmik yapılanma, genellikle 1. birimlerde seyrekleşme, 3. birimlerde ise seyrekleşme ve sıklaşma biçiminde gerçekleşmektedir. 2. birimlerde ritim, genellikle seyrekleşerek, 4. birimlerde ise sıklaşarak gelişmektedir. 4. 3. ve son iki ölçüde ritmin sıklaşması yoğunlaşmaktadır. Bu yapılanmada yay; ritmin seyrekleştiği 1. birimlerde genellikle "TT" kullanılmaktadır. 3. birimlerde yay, "TT", "V" veya "V", "T" kullanılmakta, ritmik sıkışığın yoğunlaştığı ölçülerde ise yay, 1. 3. birimlerde "T", "V", 2. 4. birimlerde "V", "T" hızlı ve kısa kullanılmaktadır.
3	ARMONİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Armonik yapılanma, birinci ölçülerin ilk dört ölçüsünde çözülüm etkisi veren tonik fonksiyonlardan, diğer dört ölçüsünde gerilim etkisi veren dominant fonksiyonlardan, ikinci ölçüde ise, ilk ölçüden sonra diğer ölçülerde gerilim etkisi veren fonksiyonlardan oluşmuştur. 11. ve 14. ölçülerde aynı anda gerilim ve çözülüm etkisi veren fonksiyonlar kullanılmaktadır. Bu yapılanmada yay; ilk ölçüde "T", "V" kullanılmakta, çözülüm etkisi veren fonksiyonların kullanıldığı ölçülerde "TT" kullanılmaktadır. İkinci ölçüde ise yay, genellikle 1. 3. birimlerde "T", 2. 4. birimlerde "V" kullanılmaktadır.
4	DİNAMİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Dinamik yapılanma, "f" içerisinde gelişmektedir. İkinci ölçüde 10. 11. 12. ölçülerin 1. birimlerinde kullanılan "decrescendo" nedeniyle aynı birim içerisinde gerilim ve çözülüm etkileri gözlenmektedir. Bu yapılanmada yay; genellikle basıncı olarak "decrescendo" kullanılan birimlerde "T" ve hızlı azaltılarak kullanılmaktadır.
5	GENEL YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA GENEL YANSIMASI	Periyotta ritmik seyreklik, armonik çözülüm etkisi veren fonksiyonlar ve dinamik çözülümün kullanılması ile çözülüm etkisi güçlenmektedir. Ancak ritmik sıkışıklık, gerilim etkisi veren fonksiyonlar ve dinamik gerilimin daha fazla kullanılması ile gerilim etkisi daha baskındır. Özellikle ikinci ölçüde gerilim ve çözülüm etkileri yığılma sağlamaktadır. Bu yapılanmadaki gerilim çözülüm dağılımında ve yığılmasında gerilim etkisinin baskın olduğu birimlerde yay, genellikle hızlı ve basıncı kullanılmakta, özellikle ikinci ölçüde olmak üzere genellikle kuvvetli zamanlarda "T", zayıf zamanlarda "V" kullanılmaktadır.

Tablo 12: 1. bölüm, geçiş köprüsünde yapılanmalar, dengelemeler ve bunların yayın kullanımına yansımaları



1	METRİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Metrik yapılanma, birim değeri dörtlük olan dört birimlik ölçüye dayanmaktadır. Her ölçüde kuvvetli zaman 1. birimde, yarı kuvvetli zaman 3. birimdedir. Zayıf zamanlar ise 2. ve 4. birimlerde 7. ve 8. ölçülerde kullanılan senkoplar metrik yapıyı etkilemektedir. Bu yapılanmada yay; genellikle yarı kuvvetli zamanlarda "T", 1. birimlerde ve 1. 3. 5. ve 7. ölçülerin 4. birimlerindeki zayıf zamanlarda "V" kullanılmakta, senkoplu ölçülerde ise yay, 2. ve 3. birimlerde "T" kullanılmaktadır.
2	RİTMİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Ritmik yapılanma, genellikle 1. ve 3. birimlerde seyrekleşme biçiminde gerçekleşmekte. Bu durum 2. ve 4. birimlerde de gözlenmektedir. Bazı ölçülerin 1. ve 4. birimlerinde ritm sıkışmakta ve bu sıkışıklık son iki ölçüde yoğunlaşmaktadır. Ancak ritmin 1. birimlerdeki sıkışması ile birlikte seyrekleşme de gözlenmektedir. Bu yapılanmada yay; ritmin seyrekleştiği birimlerde genellikle "T", uzun ve yavaş kullanılmakta, ritmin sıkıştığı birimlerde ise, "V" ve hızlı kullanılmaktadır. Ritmik sıkışığın yoğunlaştığı ölçülerde yay, "V", "T" hızı ve uzunluğu artırılarak kullanılmaktadır.
3	ARMONİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Armonik yapılanma, 1. 5. 11. ölçülerde gözölüm etkisi veren tonik fonksiyonlar, 2. 6. ölçülerin 2. ve 4. birimlerinde birlikte gerilim gözölüm etkisi veren fonksiyonlar, genellikle ölçülerin 1. 3. birimlerinde daha fazla olmak üzere 2. ve 4. birimlerinde de gerilim etkisinin baskın olması; sağlayan fonksiyonlardan oluşmaktadır. Son iki ölçüde gerilim etkisi yoğunlaşmaktadır. Bu yapılanmada yay; gözölüm etkisi veren fonksiyonların kullanıldığı; 3. birimlerde "T" 1. 4. birimlerde "V" kullanılmakta. Birlikte gerilim gözölüm etkisi olan birimlerde "T", gerilim etkisi gözlenen 1. birimlerde "V", 3. birimlerde "T", gerilimin yoğunlaştığı birimlerde de "V", "T" kullanılmaktadır.
4	DİNAMİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Dinamik yapılanma, 1. 3. 5. ölçülerin 3. birimlerinde "T" 2. 4. 3. ölçülerin 2. birimlerinde "p" kullanılması ile ilk altı ölçüde tekrarlanan sistematik bir yapıda gelişmektedir. Bu yapılanmada yay; "T" kullanılan birimlerde "T" ve baskınlı, "p" kullanılan birimlerde ise "T" ve yavaş kullanılmaktadır.
5	GENEL YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA GENEL YANSIMASI	Periyodda özellikle ritmik seyreklik, gözölüm etkisi veren fonksiyonlar ve dinamik gözölümün kullanılması ile gözölüm etkisi daha baskındır. Ritmik sıkılık özellikle gerilim etkisi veren fonksiyonlar ve dinamik gerilimin kullanılması ile gerilim etkisi güçlenmektedir. Gerilim ve gözölüm etkileri periyod içerisinde değişerek, yığılarak ve yoğunlaşarak yapılaşmaktadır. Bu yapılanmada yay; değişim alan birimlerde genellikle "T" uzun ve yavaş, yığılma olan birimlerde genellikle "V" hızlı veya "T" yavaş, yoğunlaşma olan birimlerde ise "V", "T" hızı ve uzunluğu gittikçe artırılarak, periyod içerisinde değişik biçimlerde kullanılmaktadır.

Tablo 13: 1. bölüm, B periyodunda yapılanmalar, dengelenmeler ve bunların yayın kullanımına yansımaları



1	METRİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Metrik yapılanma, birim değeri dörtük olan dört birimlik ölçüye dayanmaktadır. Her ölçüde kuvvetli zaman 1. birimde, yarı kuvvetli zaman 3. birimdedir. Zayıf zamanlar ise 2. ve 4. birimlerde. Bu yapılanmada yay; periyodun ilk cümlesindeki kuvvetli ve zayıf zamanlarda "T", "V" kullanılmakta, bazı ölçülerin 4. birimlerinde "T" kullanılmaktadır. İkinci cümlede ise, yay genellikle kuvvetli zamanlarda "T", zayıf zamanlarda ise özellikle 4. birimlerde "V" kullanılmaktadır.
2	RİTMİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Ritmik yapılanma, genellikle 1. ve 3. birimlerde seyrekleşme biçiminde gerçekleşmekte. Bu durum 2. ve 4. birimlerde de güçlü bir biçimde gözlenmektedir. İlk cümlede, genellikle ilk ölçülerde 3. ve 4. birimlerde sıkışan ritm, cümle sonlarındaki ölçülerin 4. birimlerinde sıkışmaktadır. İkinci cümlede ise 16. ve 17. ölçülerde ritmin sıkışması yoğunlaşmaktadır. Bu yapılanmada yay; ritmin seyrekleştiği birimlerde genellikle "T", "V" yavaş kullanılmakta, ritmik sıkışıklığın gözleendiği 3. 4. birimlerde "V", "T" kısa ve hızlı, 4. birimlerde "T", ritmik sıkışıklığın yoğunlaştığı ölçülerin 1. 3. birimlerde "T", 2. 4. birimlerinde "V" kısa ve hızlı kullanılmaktadır.
3	ARMONİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Armonik yapılanma, ilk cümlede, bazı ölçülerde çözülüm etkisi veren tonik fonksiyonlardan, bazı ölçülerde ise gerilim etkisi veren fonksiyonlardan kurulmaktadır. İkinci cümlede ise genellikle gerilim etkisi veren fonksiyonlar yoğunlaşmaktadır. 17. ölçüde kullanılan fonksiyonlar birlikte gerilim, çözülüm etkisi vermektedir. Bu yapılanmada yay, ilk cümlede genellikle "T", "V" kullanılmakta, ikinci cümlede ise özellikle 17. ölçüde olmak üzere, genellikle 1. birimlerde "T", 4. birimlerde "V" kullanılmaktadır.
4	DİNAMİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Dinamik yapılanma, ilk cümlede 1. 3. ölçülerde "mf", 2. 4. ölçülerde "p" içerisinde gelişmekte, ikinci cümlede 16. 17. ölçülerde, ölçülerin ilk yarısı "f" ikinci yarısı "p", daha sonraki ölçüler ise "f" içerisinde gelişmektedir. Periyoda bazı ölçülerde "crescendo" ve "decrescendo" gözlenmektedir. Bu yapılanmada yay; "mf" ve "f" gözlenen birimlerde basıncı ve hızlı kullanılmakta, "p" gözlenen birimlerde ise kısa kullanılmaktadır. "Crescendo" kullanılan birimlerde hızı ve uzunluğu artırılarak "decrescendo" kullanılan birimlerde ise hızı ve uzunluğu azaltılarak kullanılmaktadır.
5	GENEL YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA GENEL YANSIMASI	Periyoda ritmin seyrekleşmesi, çözülüm etkisi veren fonksiyonlar ve dinamik çözülümün kullanılması ile çözülüm etkisi baskındır. Ritmik sıkışıklık özellikle gerilim etkisi veren fonksiyonların kullanılması, dinamik gerilim yaratan etkiler ise ikinci cümlede gerilim etkisini güçlendirmektedir. Gerilim ve çözülüm etkileri genellikle 1. cümlede dağılırken, 2. cümlede bazı birimlerde yoğunlaşarak ve yığılarak yapılaşmaktadır. Bu yapılanmada yay; genellikle dağılım gözlenen birimlerde "T", "V" kısa ve hızlı kullanılmakta, yoğunlaşma ve yığılmanın gözleendiği ikinci cümlede ise genellikle kuvvetli zamanlarda "T", zayıf zamanlarda "V" kısa ve hızlı kullanılmaktadır.

Tablo 14: 1. bölüm, Coda cümlesinde yapılanmalar, dengelenmeler ve bunların yaygın kullanımına yansımaları



1	METRİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Metrik yapılanma, birim değeri dörtlük olan dört birimlik ölçüye dayanmaktadır. Her ölçüde kuvvetli zaman 1. birimde, yarı kuvvetli zaman 3. birimdedir. Zayıf zamanlar ise 2. ve 4. birimlerde dir. Bu yapılanmada yay; kuvvetli ve zayıf zamanlarda "T", "V" kullanılmakta, cümlelerin son ölçülerinde ise genellikle kuvvetli zamanlarda "T", zayıf zamanlarda "V" kullanılmaktadır.
2	RİTMİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Ritmik yapılanma, bazı ölçülerde seyrekleşme, bazı ölçülerde ise daha fazla gözlenen sıkışma biçiminde gerçekleşmekte, ritmin sıkışması ölçülerde dağılım göstermektedir. 6. ve 10. ölçülerin 1. ve 2. birimlerinde ritmik yapılanmada birlikte seyreklik ve sıkışıklık gözlenmektedir. Bu yapılanmada yay; ritmin seyrekleştiği birimlerde "V" veya "T" uzun ve yavaş kullanılmakta, ritmin sıkıştığı ölçülerde ise genellikle "T", "V" kısa ve hızlı kullanılmaktadır. Birlikte seyreklik ve sıkışıklık gözlenen birimlerde yay, "V", "T" uzun ve hızlı kullanılmaktadır.
3	ARMONİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Armonik yapılanma, 1. 2. 3. ölçülerdeki 1. 3. birimlerde kullanılarak çözülüm etkisi veren tonik fonksiyonlardan, 2. 4. birimlerde kullanılarak gerilim etkisi veren fonksiyonlardan, bazı ölçülerde ise ölçüye çözülüm etkisi veren veya gerilim etkisi veren fonksiyonlardan, bazı ölçülerde aynı anda gerilim, çözülüm etkisi veren fonksiyonlardan, son ölçüde ise gerilimi yoğunlaştıran dominant fonksiyonlardan kurulmaktadır. Bu yapılanmada yay; 1. 2. 3. ölçülerde "T", "V", yalnızca çözülüm etkisi gözlenen ölçülerde "V", yalnızca gerilim etkisi gözlenen ölçülerde "T", gerilim çözülüm etkilerinin birlikte gözlemlendiği ölçülerde genellikle "T", 2. 4. birimlerde "V", gerilimin yoğunlaştığı son ölçüde "V" kullanılmaktadır.
4	DİNAMİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Dinamik yapılanma, "f" içerisinde gelişmektedir. 3. 11. ve son ölçüde "crescendo" gözlenmektedir. Dinamik gerilim ölçüler içerisinde dağılım göstermektedir. Bu yapılanmada yay; genellikle basıncı kullanılmaktadır. "Crescendo" kullanan birimlerde yay, uzunluğu ve hızı artırılarak kullanılmakta, son ölçüde ise uzun, yavaş ve basıncı kullanılmaktadır.
5	GENEL YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA GENEL YANSIMASI	Coda cümlesinde, ritmin seyrekleşmesi, çözülüm etkisi veren fonksiyonlar ve dinamik çözülüm özellikle kuvvetli zamanlarda yapılarak çözülüm etkisi göstermektedir. Ritmin sıkışması, gerilim etkisi veren fonksiyonlar ve dinamik gerilimin daha fazla kullanılması ile gerilim etkisi baskındır. Gerilim, çözülüm etkileri cümlede özellikle dağılım göstermekte, cümle sonlarındaki ölçülerde ise yığılma gözlenmektedir. Bu yapılanmada yay; dağılım gözlenen birimlerde genellikle "T", "V" kısa ve hızlı veya uzun ve yavaş kullanılmakta, yığılma gözlenen birimlerde ise, genellikle kuvvetli zamanlarda "T", zayıf zamanlarda "V" uzunluğu ve hızı artırılarak kullanılmaktadır.

Tablo 15: 1. bölüm, gelişme periyodunda yapılanmalar, dengelenmeler ve bunların yaygın kullanımına yansımaları



1	METRİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Metrik yapılanma, birim değeri dörtlük olan dört birimlik ölçüye dayanmaktadır. Her ölçüde kuvvetli zaman 1. birimde, yarı kuvvetli zaman 3. birimdedir. Zayıf zamanlar ise 2. ve 4. birimlerde, 10.11.13. ve 14. ölçülerde kullanılan senkoplar metrik yapıyı etkilemektedir. Bu yapılanmada yay; genellikle "T", "V" değişik ölçülüklerde kullanılmakta, senkoplu ölçülerde 1. birimlerde "V" 2. birimlerde "T" kullanılmaktadır.
2	RİTMİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Ritmik yapılanma, genellikle seyrekleşerek gelişmekte, bazı ölçülerde 2. ve 4. birimlerde sıkışmaktadır. Son dört ölçüde ritmin sıkışması yoğunlaşmaktadır. Bu yapılanmada yay; ritmin seyrekleştiği birimlerde "T", "V" uzun ve yavaş, ritmin sıkıştığı 2. birimlerde genellikle "T", 4. birimlerde "V" hızlı kullanılmakta, ritmik sıkışıklığın yoğunlaştığı ölçülerde "T", "V" kısa ve hızlı kullanılmaktadır.
3	ARMONİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Armonik yapılanma, periyodun özellikle ilk ölçülerinde ölçüye çözülüm etkisi veren tonik fonksiyonlardan veya gerilim etkisi veren dominant fonksiyonlardan kurulumakta diğer ölçülerde ise genellikle gerilim etkisi veren fonksiyonlar kullanılmaktadır. Periyodun özellikle son ölçülerinde aynı anda gerilim, çözülüm etkisi veren fonksiyonların kullanıldığı ölçüler gözlenmektedir. Bu yapılanmada yay; periyodun çözülüm veya gerilim etkisi gözlenen ilk ölçülerinde "T", "V", periyodun ortalarında gerilimin dağılım gösterdiği ölçülerde genellikle "V", "T", periyodun sonlarında gerilim, çözülüm etkilerinin birlikte gözlemlendiği ölçülerde 1. 4. birimlerde "T", "V" 2. 3. birimlerde "V", "T" kullanılmaktadır.
4	DİNAMİK YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA YANSIMASI	Dinamik yapılanma, bazı ölçülerde "f", bazı ölçülerde ise "p" içerisinde gelişmektedir. Bazı birimlerde belirtim işaretleri ve "crescendo" bazı birimlerde ise "decrescendo" gözlenmektedir. Periyodda dinamik gerilim, çözülüm etkileri dağılım göstermektedir. Bu yapılanmada yay; "f" içerisinde gelişen birimlerde genellikle basıncı olarak "p" içerisinde gelişen birimlerde uzunluğu azaltılarak, belirtim işaretleri ve "crescendo" gözlenen birimlerde uzunluğu ve hızı artırılarak "decrescendo" gözlenen birimlerde hızı azaltılarak kullanılmaktadır.
5	GENEL YAPILANMA VE YAYIN KULLANIMINA GENEL YANSIMASI	Periyodda, ritmin seyrekleşmesi, çözülüm etkisi veren fonksiyonlar ve "p" içerisindeki gelişme ile "decrescendo" çözülüm etkisi göstermektedir. Ritmin sıkışması, özellikle gerilim etkisi veren fonksiyonların kullanılması, "f" içerisindeki gelişme, belirtim işaretleri ile "crescendo" ise gerilim etkisinin baskın olmasını sağlamaktadır. Gerilim, çözülüm etkileri genellikle dağılım göstermekte son ölçülerde yoğunlaşarak ve yığılarak yapılaşmaktadır. Bu yapılanmada yay; dağılım gözlenen birimlerde genellikle uzun ve yavaş, hızı artırılarak ve azaltılarak kullanılmakta, yoğunlaşma ve yığılmanın gözlemlendiği birimlerde ise 1. 4. birimlerde "T", "V", 2. 3. birimlerde "V", "T" kısa ve hızlı kullanılmaktadır.

Tablo 16: W.A. Mozart 1. bölümdeki gerilim dengelerinin geneli görünümü

	GİRİŞ CÜMLESİ		A PERİYODU		GEÇİŞ KÖPRÜSÜ		B PERİYODU		CODA CÜMLESİ		GELİŞME PERİYODU	
	KZ	ZZ	KZ	ZZ	KZ	ZZ	KZ	ZZ	KZ	ZZ	KZ	ZZ
Toplam birim	12	11	29	28	20	18	48	48	29	28	43	42
mg	12	—	29	—	20	—	48	—	29	—	43	—
	%100	—	%100	—	%100	—	%100	—	%100	—	%100	—
rg	4	7	17	15	5	7	9	15	17	17	13	15
	%33.3	%63.6	%58.6	%53.5	%25	%36.8	%18.75	%31.25	%58.6	%60.7	%30.2	%35.7
ag	5	6	18	18	13	9	28	20	15	22	32	32
	%41.6	%54.5	%62	%64.2	%65	%47.3	%58.3	%41.6	%51.7	%78.5	%74.4	%76.1
dg	2	—	4	—	3	—	9	6	10	8	10	7
	%16.6	—	%13.7	—	%15	—	%18.75	%12.5	%34.4	%28.5	%23.2	%16.6
toplam gerilim	36		101		57		135		118		152	
mg'in toplam gerilime oranı	%33.3		%28.7		%35.08		%35.5		%24.5		%28.2	
rg'in toplam gerilime oranı	%30.5		%31.6		%21.05		%17.7		%28.8		%18.4	
ag'in toplam gerilime oranı	%30.5		%35.6		%38.5		%35.5		%31.3		%42.1	
dg'in toplam gerilime oranı	%5.5		%3.9		%5.2		%11.1		%15.2		%11.1	

Tablo 16'da görüldüğü gibi 1. bölümde kuvvetli (kz) ve zayıf zamanlarda (zz) yoğunlaşmalarla birlikte genellikle dağılımlar gözlenmektedir. Bu bölümde toplam gerilim frekanslarına bakıldığında gerilimin giriş cümlesinden gelişme periyoduna doğru sistematik bir biçimde büyümediği görülmekte ise de en büyük gerilim frekansının gelişme periyodunda olduğu gözlenmektedir. 1. bölümde metrik, ritmik, armonik, dinamik gerilim oranlarının toplam gerilime oranlarına bakıldığında metrik gerilimin %35.5 ile B periyodunda, ritmik gerilimin %31.6 ile A periyodunda, armonik gerilimin %42.1 ile gelişme periyodunda, dinamik gerilimin %15.2 ile coda cümlesinde en yüksek değerlerini aldığı görülmektedir.

Diğer yandan 1. bölümün her bir periyod ve cümlesindeki gerilim oranları arasındaki farklara bakıldığında bu farkın giriş cümlesinden geçiş köprüsüne doğru giderek büyüdüğü, daha sonra gelişme periyoduna doğru giderek düşüş gösterdiği ve gelişme periyodunda tekrar arttığı görülmektedir. Bu duruma göre en büyük gerilim açılımının geçiş köprüsünde gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

Tablo 17: W.A. Mozart, 1. bölümdeki çözülüm dengeilerinin genel görünümü

	GİRİŞ CÜMLESİ		A PERİYODU		GEÇİŞ KÖPRÜSÜ		B PERİYODU		CODA CÜMLESİ		GELİŞME PERİYODU	
	KZ	ZZ	KZ	ZZ	KZ	ZZ	KZ	ZZ	KZ	ZZ	KZ	ZZ
Toplam birim	12	11	29	28	20	19	48	48	29	28	43	42
mç	-	11	-	28	-	19	-	48	-	28	-	42
	-	%100	-	%100	-	%100	-	%100	-	%100	-	%100
rç	11	5	17	14	17	13	38	32	14	13	28	19
	%91.6	%45.4	%58.6	%50	%85	%68.4	%79.1	%66.6	%48.2	%46.4	%65.1	%45.2
aç	8	5	14	13	4	6	20	15	21	9	15	14
	%66.6	%45.4	%48.2	%46.4	%20	%31.5	%41.6	%31.25	%72.4	%32.1	%34.8	%33.3
dç	1	1	3	-	-	3	7	5	3	1	7	4
	%8.3	%9.09	%10.3	-	-	%15.7	%14.5	%10.4	%10.3	%3.5	%16.2	%9.5
toplam çözülüm	42		89		62		165		89		129	
mç'in toplam çözülümüne oranı	%26.1		%31.4		%30.6		%29		%31.4		%32.5	
rç'in toplam çözülümüne oranı	%38.09		%34.8		%48.3		%42.4		%30.3		%35.4	
aç'in toplam çözülümüne oranı	%30.9		%30.3		%16.1		%21.2		%33.7		%22.4	
dç'in toplam çözülümüne oranı	%4.7		%3.3		%4.3		%7.2		%4.4		%8.5	

Tablo 17'de görüldüğü gibi 1. bölümde kuvvetli ve zayıf zamanlarda yoğunlaşmalarla birlikte genellikle dağılımlar gözlenmektedir. Bu bölümde toplam çözülüm frekanslarına bakıldığında en büyük çözülüm frekansının B periyodunda olduğu görülmektedir. 1. bölümde metrik, ritmik, armonik, dinamik çözülüm oranlarının toplam çözülümüne oranlarına bakıldığında metrik çözülümün %32.5 ile gelişme periyodunda, ritmik çözülümün %48.3 ile geçiş köprüsünde, armonik çözülümün %33.7 ile coda cümlesinde, dinamik çözülümün %8.5 ile gelişme periyodunda en yüksek değerlerini aldığı görülmektedir.

Diğer yandan, 1. bölümün her bir periyod ve cümlesindeki çözülüm oranları arasındaki farklara bakıldığında bu farkın giriş cümlesinden geçiş köprüsüne doğru sistematik bir biçimde büyümediği görülmekte ise de en büyük çözülüm açılımının geçiş köprüsünde gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Daha sonra bu fark geçiş köprüsünden gelişme periyoduna doğru giderek düşüş göstermektedir.

Tablo 16 ve 17'de gerilim ve çözülüm dengeilerine bakıldığında bunların kuvvetli ve zayıf zamanlarda değişen dengeilerde geliştiği görülmektedir. Bu duruma göre 1. bölümde yoğunlaşma, yığılma ve genellikle dağılma yapılaşma biçimleri gözlenmektedir. Gerilim ve çözülüm oranları arasındaki farkların incelenmesi ile en büyük gerilim ve çözülüm açılımının geçiş köprüsünde olduğu ortaya çıkmaktadır.

3.3. Yorum

İncelenen keman eserlerinde, metrik, ritmik, armonik ve dinamik yapılanmalarda değişik olasılıklarda ancak her zaman sanatsal ve organik yapıda gelişen gerilim ve çözölüm ilişkileri, yayın kullanımında somut etkiler yapmaktadır.

Yayın kullanımında yayın yönü, uzunluğu, hızı ve basıncına ilişkin genel temel davranışların daha çok metrik yapılanma ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır.

Yayın kullanımında yayın yönü, hızı ve basıncı ile ilgili temel davranışların, metrik ve armonik yapılanmalardaki gerilim-çözölüm ilişkilerinin yarattığı genel yapılanmaya göre ezgisel çizgiler aracılığıyla geliştiği ve bu yapılanmalardan etkilendikleri saptanmaktadır.

Metrik yapılanmada kuvvetli zamanlardaki vurguların ve zayıf zamanların yayın kullanımında yön, uzunluk, hız ve basınç ile ilgili davranışlar içerisinde hissedildiği görülmektedir. Ancak bu durum, ezgisel çizgideki müziksel anlatımı olumsuz yönde etkilememek için her defasında yayın basıncının artırılması yolu ile verilen vurgular gibi aynı davranışlarla gelişmemektedir. Böylece metrik yapılanmadaki gerilim-çözölüm etkileri, sesiendirici tarafından yayın yönü, uzunluğu, hızı ve basıncı ile ilgili çeşitli davranışlarla ve yayın kullanımına müzikaliteye aykırı düşmeyen etkilerle yansıtılmaktadır.

Yayın kullanımında, yayın hızı ve uzunluğu ile ilgili temel davranışlar daha çok ritmik yapılanmadaki gerilim-çözölüm ilişkilerine dayanmaktadır. Yayın kullanımında ritmin sıklaşmasıyla gerilim, ritmin seyrekleşmesiyle ise çözölüm etkileri gözlenmektedir. Bu durum yayın hızı ve uzunluğu ile ilgili temel davranışlarla yayın kullanımına yansımaktadır.

Yayın kullanımında yayın basıncı ile ilgili davranışların daha çok dinamik yapılanmadaki gerilim-çözölüm ilişkileri ile ilgili olduğu görülmektedir. Bununla birlikte yayın hızı ve uzunluğu ile ilgili davranışların da dinamik yapılanma ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır.

Yayın kullanılmasında yön ile ilgili davranışlardan biri olan yayın çekerek

kullanılması, özellikle yayın alt yarısında yönün değişmesiyle birlikte kolun doğal ağırlığının bu bölgede daha fazla etkili olmasını sağlamaktadır. Böylece gerekli durumlarda, yayın kullanımında bir duyarlılık görülerek genellikle metrik ve armonik yapılanmaya göre vurgularda, kuvvetli zamanlarda, zayıf zamanlarda ve senkoplarda gerilim-çözüm ilişkilerinin yayın kullanımına yansması, ezgisel çizgi içerisinde bazı durumlarda çekerek olmaktadır.

Yayın çekerek kullanılması ile sağlanan bu etki için, yayın yönü değişmeden önce kolun doğal ağırlığı ile oluşan doğal gerilimin ya da basıncın dengelenmesi gerekir. Böylece ezgisel çizgiye göre bazı durumlarda yayın çekerek kullanılması ile basınçla yayı vurgulama gibi çeşitli davranışlara gerek kalmaksızın yayın kullanımında oluşan etki sonucunda, gerekli duyarlılık sağlanır.

Yayın çekerek kullanılması ile oluşan bu duyarlılık, yapılanmaların gerektirdiği gerilim-çözüm ilişkilerini yansıtmak için yeterli olmadığı zaman yayın çekerek kullanılmasına hız ve uzunluk ile ilgili davranışların da eklendiği anlaşılmaktadır.

Yayın kullanımında yön ile ilgili davranışlardan biri olan yayın iterak kullanımının yön değişimi etkisi verdiği, ancak kolun doğal ağırlığının yayın her bölgesinde yaya yansımaya yeterince elverişli olmadığı görülmektedir. Bu durumda ezgisel çizgi içerisinde yayın kullanımı için gerekli olan duyarlılık, yapılanmalardaki gerilim-çözüm ilişkilerinin oluşturduğu dengeye göre yayın iterak yönünün değişmesiyle birlikte basınç, hız ve uzunluk ile ilgili davranışların eklenmesiyle sağlanmaktadır.

Bununla birlikte, yayın uç bölgesinde iterak kullandığı durumlarda bileğin çukurlaştırılarak parmakların kolun doğal ağırlığını yayın kullanımına aktardığı teknik olarak bilinmektedir.

Yayın kullanımında yayın uzunluğu ile ilgili temel davranışları daha çok ritmik ve dinamik yapılanmalardaki gerilim-çözüm ilişkilerinin etkilediği anlaşılmaktadır.

Yayın kullanımında, yayın hızı ile ilgili temel davranışları daha çok ritmik ve dinamik yapılanmalardaki gerilim-çözüm ilişkilerinin etkilediği anlaşılmaktadır.

Yayın kullanılması, yayın hızı ve uzunluğu ile ilgili temel davranışların birbirleriyle daha çok ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Bu iki durum karşılıklı olarak tüm olasılıklar geçerli olmak üzere birlikte gelişmektedir.

Yayın basıncı ile ilgili temel davranışları, genellikle dinamik yapılanma olmak üzere metrik, ritmik, armonik yapılanmaların etkilediği anlaşılmaktadır.

İncelenen eserlerdeki estetik yaklaşımın bir sonucu olarak müzik periyodlarının ya da cümlelerinin, çözülüm etkisi ile genellikle kuvvetli zamanlarda sona erdiği gözlenmektedir. Kuvvetli zamanların doğal yapısındaki gerilimle veya vurgu ile sönümlenen müziksel ifadenin, yayın kullanımına genellikle bu doğal gerilimi en iyi biçimde yansıtabilecek olan yayın çekerek kullanılması ile elde edilen duyarlılık sayesinde yansıdığı ve bu çözülümün gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

Yapılanmalarda, gerilim-çözülüm açısından ölçüler içerisinde yoğunlaşmalar veya yığılmalar gözleendiğinde, yayın kullanımına yansımaların yön, uzunluk, hız veya basınç ile ilgili davranışlar içerisinde genellikle sistematik bir biçimde açıklandığı anlaşılmaktadır.

Yapılanmalarda gerilim-çözülüm açısından ölçüler içerisinde dağılıma gözleendiğinde ise, yayın kullanımına yansımalar yön, uzunluk, hız veya basınçla ilgili genellikle kısa süren davranışlar içerisinde açıklanmaktadır. Ancak, yayın kullanımında gözlenen dağılımın da kendine özgü sistematik bir yapısı vardır.

Yapılanmalardaki gerilim-çözülüm ilişkileri incelenen bir müzik periyodu veya cümlesi içerisinde yoğunlaşma, yığılma ve dağılıma biçiminde yapılaşmakta ise bu yapılanma yayın kullanımına ezgisel çizgi içerisinde değişik etkilerle yansımakta ve yay değişik biçimlerde kullanılmaktadır.

BÖLÜM 4

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmada incelenen keman eserlerinde metrik, ritmik, armonik ve dinamik yapılanmalardaki gerilim ve çözülüm ilişkileri, oluşturduğu değişen dengeler ile doğal olarak yayın kullanımına değişik etkiler yapmakta ve yay her zaman, her durumda aynı biçimde kullanılmamaktadır.

Ancak, incelenen keman eserlerinin temel yapılanmalarındaki gerilim ve çözülüm ilişkilerinin değişen dengelerdeki etkileriyle, yayın kullanımında yön, uzunluk, hız ve basınçla ilgili temel davranışlara yansımaları olduğu saptanmaktadır.

İncelenen keman eserlerinde metrik, ritmik, armonik ve dinamik yapılanmalardaki gerilim-çözülüm ilişkileri, müziksel gelişme içerisinde periyotlarda, cümlelerde ve ölçülerde aynı oranlarda sürekli yinelenen bir biçimde yapılaşmamaktadır. Belirli bir estetik yaklaşım ya da mantıkla yapılmadığı sürece bu tür bir yapılaşma gerçekleşse idi eserlerin sanat değeri olan ve insana özgü adeta organik bir yapı göstermesi mümkün olmazdı.

Yapılanmaların her ölçüde yinelenen aynı gerilim-çözülüm etkileriyle yayın kullanımına yansımaları, her ölçüde yayla birbiri ardınca yapılarak sürekli vurgularla bütün notaları ayrı ayrı önemiendirme şeklinde olabilirdi. Belirli bir estetik yaklaşım ya da mantıkla yapılmadığı sürece bu tür bir yapılanma eserin yapısı ile buna bağlı olarak yayın kullanımında insanın doğasına ve müzikaliteye ters düşen bir yapılaşma gösterir.

Bir keman eserinde kemancının herhangi bir notayı sesiendirmek için yayın kullanımında basınç vererek yapacağı en ufak bir vurgulamanın dahi eserin yapılanmalarındaki gerilim-çözülüm ilişkilerine dayalı olduğu görülmektedir. Bu durumda bir

keman eserinin seslendirilmesinde, keman eserine dayalı olarak yayın kullanımında sanatsal bir devinim gözlenmekte ve bu iki durum birbirini etkilemektedir. Bununla birlikte bazı durumlarda ise eserin yapılanmalarındaki gerilim etkileri birlikte gelişme gösterdiğinde yayın kullanımına yansması, basınç verilerek gerçekleştirilen bir vurgulama gerektirmeyecek şekildedir. Böyle bir durumda yapılanmaların gerilimi yoğunlaştırdığı birimlerde ayrıca yayın kullanımında gerilimi pekiştirecek olan vurgulama gerekmemektedir. Çünkü, burada yayın hızının ve buna bağlı olarak uzunluğunun artırılması gibi davranışlar gerilimi yayın kullanımına doğal bir biçimde yansıtmaktadır.

Bu bilgilerin ışığında genel olarak metrik, ritmik, armonik ve dinamik yapılanmaların yarattığı gerilim-çözüm ilişkilerinin, yayın kullanımında ezgisel çizgiler aracılığı ile her an etkisi olduğu ve bu yapılanmalarla ilgili yayın kullanımında sürekli duyarlılık olduğu düşüncesiyle yaklaşmak gereği ortaya çıkmaktadır.

Bu duyarlılığın elde edilmesi için yayın kullanımında yön, uzunluk, hız ve basınçla ilgili temel davranışlar sayesinde ezgisel akışı ve bütünlüğü bozmayarak tam tersine güçlendirecek bir anlayış ve tutumun gerçekleşmesi gerekmektedir.

Ezgisel çizgi, son aşamada gerilim-çözüm ilişkilerinin söz konusu temel davranışlarla yayın kullanımına yansmasında belirleyici etken olmaktadır. Böylece ezgisel çizgi bestecinin yansıtmak istediği estetik yaklaşımın doruk çizgisi olarak müziksel anlatımı yayın kullanımına en etkili biçimde yön, uzunluk, hız ve basınçla ilgili temel davranışlarla gerekli oranlarda yansıtmaktadır. Bu oranlar seslendiricinin kendi duyumsama ve tasarlama yetisine göre gerçekleşerek gelişmektedir.

Keman eserinin seslendirilmesinde, yayın kullanımı ile ilgili olarak yayın yönünün, uzunluğunun, hızının ve basıncının değişebilen değerlerle standartlaştırılması olanaksız ve sanatın özüne ters düşen bir durumdur. Çünkü, bir keman eserinin seslendirilmesi bu açıdan bakıldığında kemancıdan kemancıya sürekli farklılık gösterdiği gibi, aynı kemancının aynı eseri ardarda seslendirişinde bile büyük farklılıklar gösterir. Ancak, seslendiricinin metrik, ritmik, armonik ve dinamik yapılanmalardaki gerilim-çözüm

ilişkilerinin yayın yönü, uzunluğu, hızı ve basıncı ile ilgili olarak yayın kullanımına ezgisel çizgi içerisinde nelerde ve nasıl etkisi olduğunu araştırması, yayın kullanımına sanatsal ve mantıksal bir yaklaşım getirecektir. Bu anlayışla gerçekleştirilen araştırma sonucunda bu konuda yeni bir yöntem oluşturularak keman eğiliminde değerlendirilmesi gerekli nitel ve nicel sonuçlar elde edilmiştir.

İncelenen keman eserleri, yay şekilleri açısından güvenilir iki yaklaşıma göre analiz edilmiştir. Sesiendirici bu yay şekillerini değiştirerek kendi kolaylıklarına göre eseri yorumlayabilir. Ancak, yay şekillerinde ve buna bağlı olarak yayın kullanımında, yayın yönü, uzunluğu, hızı ve basıncı açısından bilinçsizce yapılacak her türlü davranışın, eserlerin yapılanmalarında belirlenen gerilim-çözüm ilişkilerinin yansıtılmasını olumsuz yönde etkileyeceği anlaşılmaktadır.

İncelenen keman eserlerinde söz konusu yapılanmalardaki gerilim-çözüm ilişkilerinin belirlenmesi ile buna dayalı olarak sesiendiricinin ezgisel çizgide yeni ve farklı renkler araması gerçekleşmektedir. Böylece yapılanmalardan ezgisel çizgiye, ezgisel çizgiden müzikaliteye geçişim sağlanmakta ve müzik olayı gerçek boyutlarına ulaşmaktadır. Besteciden dinleyiciye gelen mesaj, sesiendirici aracılığı ile doğru, güvenilir, etkili ve sanatsal değeri yüksek yetkinliğe erişerek müziksel iletişim sonuçta sağlıklı bir yapıda gerçekleşmektedir (16).

Yayın kullanılmasında yayın yönü, uzunluğu, hızı ve basıncı ile ilgili davranışların belirli bir sanatsal ve mantıksal yaklaşım olmadığı sürece birbirine karıştırılmaması ve bu davranışlar arasındaki ayrımın net ve belirli olması gerekmektedir. Bu durumda yayın kullanımındaki temel davranışların, birbirlerinden farklı karakterleriyle ve görünümleriyle yayın kullanımına sağlıklı bir biçimde yansıyacağı anlaşılmaktadır.

Yayın yönü, uzunluğu, hızı ve basıncı ile ilgili olarak özellikle yayın alt yarısının kullanılmasında kolun doğal ağırlığının etkisi olduğu gözlenmektedir. Böylece kolun doğal ağırlığı gibi bir olanağın, yayın özellikle bu bölgesinde etkili olması nedeniyle, söz konusu temel davranışlara olumlu etkisi olacağı ve bu nedenle yayın alt yarısının kullanımının özel bir önem taşıdığı anlaşılmaktadır.

Yayın yönü, uzunluğu, hızı ve basıncı ile ilgili temel davranışların yayın kullanımında her an gerekli olması nedeniyle bu davranışları olumsuz yönde etkileyebilecek teknik problemlerin, keman tutuşu ile ilgili yanlış davranışların ve gereksiz vücut hareketlerinin uygulanmasının zararlı sonuçlar yaratacağı anlaşılmaktadır. Çünkü bu davranışlar, eserlerde gerilim-çözüm ilişkilerini yansıtmak için her an duyarlılık gerektiren yayın yönü, uzunluğu, hızı ve basıncı ile ilgili davranışları olumsuz yönde etkileyebilir.

Kemana ilgili öğrencilerin, öğretmenlerin ve yorumcuların bir eseri ilk kez tanıırken o eseri değişik yorumculardan dinleyerek tanımaya çalışmaları bazı olumsuz etkiler ve rastlamsal sonuçlar yaratabilir. Eserdeki yapılanmaların doğru bir biçimde belirlenmesi ile ilgili kişinin eseri tanımmasının önemli faydalar sağlayacağı görülmekte, böyle bir çalışmadan sonra değişik yorumcuların esere yaklaşımlarını araştırmanın daha sağlıklı sonuçlar vereceği anlaşılmaktadır.

Bir keman eserinde metrik, ritmik, armonik ve dinamik yapılanmalar ve ezgisel çizgi arasındaki gerilim-çözüm ilişkilerinin irdelenerek belirlenmesiyle sesiendiricinin ezgisel çizgiyi ezberine alması daha kolay ve güvenilir olacaktır. Böyle bir çalışmanın bilgileri hafızaya almak açısından sesiendiriciye ışık tutacağı beklenir.

Değişik müzik dönemlerinde, çeşitli bestecilerin eserlerindeki yapılanmaların irdelenerek belirlenmesi ile çeşitli estetik yaklaşımların gerilim-çözüm açısından karşılaştırılması, bu eserlerin daha tutarlı bir biçimde anlaşılmasını sağlayacaktır. Böylece sesiendiriciler ve hatta tüm müzisyenler bilgilerini geliştirebilecekleri, doğrulayabilecekleri ve inceledikleri dönemlerle ilgili diğer sanat dallarındaki estetik yaklaşımları tartışabilecekleri önemli bir yaşantı ve düşünce alanı elde edeceklerdir. İnsan, bu yaşantı alanında müziği psikoloji, sosyoloji, felsefe, matematik ve diğer sanat dalları ile birlikte ve dönemlerden beri etkileyen akımlarla gerekli bağlantıları kurarak daha tutarlı ve sağlıklı bir biçimde değerlendirebilecektir.

Bu bağlamda, yapılacak yeni araştırmalar insanın müzik sanatıyla ilgili tüm dönemlerdeki kültürel birikimine yeni yaklaşımlar sağlayarak, müzik sanatında düşünsel

ve edimsel gelişmelerin yeni boyutlar kazanmasına yol açacaktır.

Söz konusu araştırmalar sayesinde, bilimsel ve teknolojik yeniliklerle müzik sanatı arasındaki etkileşimler, müzik sanatında ve giderek bu sanatın önemli bir boyutunu oluşturan çalgı müziğinde ve onun başlıca dalları arasında yer alan keman müziğinde daha yeni ve nitelikli gelişmeler sağlayacaktır.

Bütün bu gelişmeler keman eserlerindeki metrik, ritmik, armonik ve dinamik yapılanmalarla bağlantılı olarak yayın yönü, uzunluğu, hızı ve basıncı ile ilgili temel davranışların keman eğitiminde daha doğru ve tutarlı bir biçimde kazandırılıp geliştirilmesini gerektirecektir.

Keman eserlerindeki metrik, ritmik, armonik ve dinamik yapılanmalar ile bu yapılanmalardaki değişimlerle birlikte oluşan gerilim - çözülüm etkileri ezgisel çizgiler aracılığı ile yayın kullanımına yansıdığından, "yayın yönünü belirleme", "yayın uzunluğunu ve hızını ayarlama" ve "yayın basıncını dengeleme" gibi temel davranışların kazandırılması, sağlamlaştırılması ve zenginleştirilerek yetkinleştirilmesine yönelik eğitim - öğretim etkinliklerinde söz konusu yapılanmaların öneme göz önünde bulundurulması zorunlu olacaktır.

Keman eğitiminin belli aşamalarında öğretim malzemesi olarak kullanılan veya öğrenilenlerin uygulandığı ya da doğrulanıp geçerlendiği araçlar olarak seçilen keman eserleri yayın kullanımına ilişkin söz konusu temel davranışlar açısından çözümlenirken, bu çözümlenmenin yukarıda belirtilen temel yapılanmalara dayandırılması, keman eğitimi olumlu yönde etkileyecektir.

KAYNAKLAR

1. Uçan, A., "İnsan ve müzik" Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:3 s. 74, 89 1985
2. Schmidt, H.W., "Die psychologischen Grundlagen der Musikerziehung", Handbuch der Schulmusik Erich Valentin, Regensburg: Boss 74-105, 1964
3. Routley, N., Metric Structure in Music U of Sydney AUS. (Ph D diss., Cambridge U., 1975).
4. Cooper, G., Rhythmic Structure in Music Meyer, Leonard B., (Chicago U. of Chicago, 1963).
5. Fraisse, P., "The psychology of rhythm" U. Paris-Sorbonne, F Collection superieure de psychologie 58, 244 p (Paris:PUF, 1974).
6. Klignore, E., Metric Anomalies Houston, Tex. USA , Well-Tempered Clavier, (Ph D diss., Musicology: The Catholic U. of America, 1972) 290 p. (microfilm).
7. Kondrat'Ev, M., "The metric and rhythmic structure of the Cuvas folk songs" Sovetska Jam 3, 115-17, (Mar. 1976).
8. Houghton, E.F., Rhythmic Structure in the Masses and Motets of Johannes Ockeghem U. of California, Santa Crus, USA, (PhD diss., Music: U. of California, Berkeley 1971) 334 p. (typescript).
9. Hoyt, R.J., The Bassline in Atonal Music: It's Relationship to Melodic and Harmonic Structure (PhD diss., U. of Pennsylvania, 1979) 480 p.
10. Kyas, V., "Parallels in the harmonic structure of works by Smetana and Schubert. Concerning methods of quantitative harmonic analysis" Brno, Cs Hudbveda xiv/4, 313-27, (1974).

11. Gazimihal, M.R., Musiki Sözlüğü Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul, s. 155 , 215, 18, 64,196 1961.
12. Türkçe Sözlük, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, s. 1455, 341 1988.
13. Kaptan, S., Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri 10. Baskı Bilim Yayınları, Ankara, s. 69.
14. Sun, M., Keman ve Piyano İçin Üç Parça 27 Devlet Konservatuvarı Yayınları, Ankara, 1968.
15. Mozart, W.A., Besinci Keman Konçertosu, Simrock, London, 1905, (J. Joachim).
16. Uçan, A., " Müziksel İletişim" Çağdaş Teknoloji ve Sanat H.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi, Ankara, s. 206-207, 1988.



KEMAN VE PIYANO İÇİN

ÜÇ PARÇA

I. TÜRKÜ

E-1

MUAMMER SUN
(1955)

$\text{♩} = 96-108$

Handwritten musical score for Violin and Piano, titled "I. TÜRKÜ" by Muammer Sun (1955). The score is in 2/4 time with a tempo of 96-108. It consists of three systems of music. The first system has a key signature of one flat (B-flat). The second system has a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The third system has a key signature of three flats (B-flat, E-flat, and A-flat). The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamics. There are also handwritten annotations in Turkish, including "R: 1. m. T.", "Dom Ton D T Dom", "sub. p", "mf", and "p". The score is signed "Devlet Konservatuarı yayınları.no.27" and "ANKARA. 1968".

Handwritten musical score for voice and piano. The score is written on multiple staves, including vocal lines and piano accompaniment. The lyrics are in Romanian: "Peștii din Fântâna peștii doamnă de mină re-ge și lipov ne cîntă vor".

Key musical markings and features include:

- Dynamic markings:** *lo'go*, *da'rc*, *p*, *mf*, *cresc.*, *sub.p*.
- Performance instructions:** *la'go*, *da'rc*, *peștii*, *de mină*, *re-ge*, *și lipov*, *ne cîntă vor*.
- Chord symbols:** Re, I, III, I, VI, 7, IV, III, 7.
- Figured bass:** 09, 09, 09, 09.
- Ornamentation:** Trills and mordents are present in the vocal line.
- Tempo/Character:** *Andante* is indicated at the beginning.



Handwritten musical score, first system. It features a grand staff with treble and bass clefs. The music includes various notes, rests, and dynamic markings such as *mf* and *mfz*. There are also some handwritten annotations like "7" and "v".

Handwritten musical score, second system. It continues the piece with a grand staff. A *cresc.* (crescendo) marking is present. The system concludes with the handwritten text "Var. I" in the right margin.

Handwritten musical score, third system. It begins with a treble clef staff containing a melodic line. Below the staff, the word "simile" is written, along with a circled number "1" and a question mark "2".

Handwritten musical score, fourth system. It consists of a grand staff with complex chordal textures and melodic fragments. The notation is dense with many beamed notes and accidentals.

Handwritten musical score, fifth system. This system includes handwritten Roman numerals (I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII) and letter-based chord symbols (La, Mi, La) written below the staff to indicate harmonic structure.

Handwritten musical score, sixth system. It continues the musical piece with a grand staff. Similar to the previous system, it features handwritten Roman numerals and letter-based chord symbols (La, F, I, II, III, IV, V) below the staff.

Handwritten musical score, first system. It features a treble and bass staff with complex notation, including many beamed sixteenth and thirty-second notes. Below the staves, there are handwritten Roman numerals: *Re I III 11/7^h — I III*. Some notes in the treble staff are circled and labeled with "rg".

Handwritten musical score, second system. The notation continues with complex rhythmic patterns. Below the staves, there are handwritten Roman numerals: *I III I III I III I III*. Circled notes with "rg" are present throughout the system.

Handwritten musical score, third system. The notation includes complex rhythmic patterns and some rests. Below the staves, there are handwritten Roman numerals: *I III I III I III I III*. A large handwritten note *III (con oia)* is written across the middle of the system. Other markings include *subp* and *ped.*.

Handwritten musical score, fourth system. The notation includes complex rhythmic patterns and some rests. Below the staves, there are handwritten Roman numerals: *I III I III I III I III*. A large handwritten note *III (con oia)* is written across the middle of the system. Other markings include *subp* and *ped.*.

Handwritten musical score for guitar, featuring multiple systems of staves with musical notation, including notes, rests, and dynamic markings. The score includes a section labeled "Var. II" and "meno mosso".

Key markings and annotations include:

- Var. II** (Variation II)
- meno mosso** (slower tempo)
- cresc.** (crescendo)
- p** (piano)
- f** (forte)
- a tempo** (return to original tempo)
- pizz.** (pizzicato)
- arco** (arco)
- simile** (simile)

The score is written on multiple systems of staves, with guitar-specific notation such as natural harmonics (indicated by 'n' and a natural sign) and fingerings. The bottom of the page shows large handwritten Roman numerals: VI, IV, III, I, and a series of smaller numerals (III, I, III, I) at the very bottom right.

Handwritten musical score for "L'Espresso" by Debussy. The score is written on ten staves, featuring complex rhythmic patterns and dynamic markings. The title "L'Espresso" is written in the top left corner. The score includes various musical notations such as notes, rests, and accidentals, along with handwritten annotations like "vib. clarin.", "sec.", and "Re I". The manuscript is dated "1890" in the bottom right corner.

A handwritten musical score for piano and violin, consisting of six systems of staves. The notation is in black ink on aged paper. The first system includes a violin staff with a *p* (piano) dynamic marking and a piano staff with a *p* marking. The second system features a *f* (forte) marking in the piano staff and a *decresc.* (decrescendo) instruction. The third system has a circled letter *A* above the violin staff. The fourth system includes a *f* marking in the piano staff. The fifth system has a *vizz.* (vibrato) marking in the piano staff. The sixth system continues the musical notation. The score is characterized by complex rhythmic patterns, including triplets and sixteenth notes, and various articulation marks like accents and slurs.

Handwritten musical score for a piece titled "Si con sord." (likely "Si con sord."). The score is written on ten staves, with the first two staves for the vocal line and the remaining eight staves for the piano accompaniment. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 4/4. The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings. The piano part features complex chordal textures and arpeggiated figures. The vocal line is melodic and includes a "rit." (ritardando) marking. The score is annotated with Roman numerals indicating chord progressions and fingering numbers for the piano part. The handwriting is in ink on aged paper.

This is a handwritten musical score for piano and voice. The score is written on ten staves, with the piano accompaniment on the left and the vocal line on the right. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and ornaments. Dynamics like *pp*, *mf*, and *ad lib.* are used throughout. Performance instructions such as *rit.*, *stringendo*, and *destinto* are present. The score is heavily annotated with fingerings and other performance markings. The handwriting is in black ink on aged paper.

[illegible]

Q3 V-I V Q3
B E B

Handwritten musical score for piano, featuring multiple systems of staves with notes, chords, and performance markings. The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings like 'p' and 'f'. Chord symbols are written above the staves, including IV, II, V, I, and others. The bottom of the page contains a list of chords and a page number '2430'.

Chord symbols and markings at the bottom of the page:

- IV A
- II³ F[#]
- V B
- I E
- V B⁷
- I E
- V (6⁵) A
- V B
- II³ F[#]

Page number: 2430

(V)

Edition Peters.

A
E
©

Musical score for "L'Espresso" by Franz Liszt, Op. 29, No. 4. The score is in G major (one sharp) and 2/4 time. It features a piano introduction with a treble and bass staff. The treble staff has a key signature change from one sharp to two sharps (F# and C#) and a tempo change to "moderato". The bass staff continues with the piano introduction. The score includes dynamic markings such as "f (dim.) (senza rall.)" and "dimin.".

Handwritten musical score for a piece titled "A: 24 I". The score is written on three staves. The top staff is in treble clef with a key signature of two sharps (F# and C#). It contains a melody with various note values, including eighth and sixteenth notes, and rests. The middle staff is also in treble clef with the same key signature, featuring a melody with eighth and sixteenth notes. The bottom staff is in bass clef with the same key signature, containing a bass line with eighth and sixteenth notes. The score is divided into measures by vertical bar lines. There are some handwritten annotations, including "deg" and "deg" in the middle staff, and "A: 24 I" at the bottom left. The paper is aged and shows some staining.

A handwritten musical score for the song 'The Rose Tree'. The score is written on three staves. The top staff is for the vocal melody, featuring a treble clef, a key signature of two sharps (F# and C#), and a 3/4 time signature. The melody is written in a simple, folk-like style with many eighth and sixteenth notes. The middle staff is for the piano accompaniment, also in treble clef, with a key signature of two sharps. It features a series of chords and single notes, often beamed together. The bottom staff is for the piano accompaniment in bass clef, with a key signature of two sharps. It contains a bass line with eighth and sixteenth notes. The entire score is written in ink on aged, slightly yellowed paper. There are some handwritten annotations and corrections throughout the score, including a circled 'G' in the first measure of the middle staff and various small marks and scribbles.

A handwritten musical score for the song "The Rose Tree". The score is written on three staves: a vocal line at the top and a piano accompaniment at the bottom. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 2/4. The piece is marked with a circled "20" and a Roman numeral "V" above the first staff. The vocal line begins with a treble clef and a key signature of one sharp. The piano accompaniment consists of two staves, both with treble clefs and a key signature of one sharp. The music is written in a simple, handwritten style with various musical notations including notes, rests, and bar lines. The score is divided into measures by vertical bar lines. There are some handwritten annotations and corrections throughout the piece, such as "dg" and "p" in the piano part.

ÖZGEÇMİŞ

ÖZGEÇMİŞ

1962 yılında Ankara'da doğdu. 1974'de Ankara Namık Kemal İlkokulu'nu, 1977'de Ankara Namık Kemal Ortaokulu'nu bitirdi. 1980 yılında Erdek Lisesi'nden mezun oldu. 1980 yılında İstanbul Atatürk Yüksek Öğretmen Okulu Müzik Bölümü'ne girdi. Bu kurumda ilk keman çalışmalarına Doç. Cemalettin GÖBELEZ ile başladı. Sonra bu çalışmalarını Prof. Saim AKÇİL ile sürdürdü. Daha sonra yatay geçişle Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü'ne gelerek Prof. Dr. Ali UÇAN'ın keman öğrencisi oldu. Lisans öğreniminin son iki yılını burada tamamladı.

Şubat 1985'de Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans programına başlayarak keman çalışmalarını Prof. Dr. Ali UÇAN'ın öğrencisi olarak sürdürdü.

1985-86 ve 1986-87 öğretim yıllarında Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Derslerini Düzenleme Koordinatörlüğü'nde Ek Görevli Öğretim Görevlisi olarak görevlendirilip "GS Müzik" dersini okuttu.

Araştırmacı; hâlen Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi'nde Ek Öğretim Görevlisi olarak bu üniversitede " Müzik Tarihi ve Teorisi" derslerine girmektedir.

T. C.
Türkseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi



Tezi Yazan _____:

Sibel NIKSARLI

DataSet A.Ş.

Halaskargazi Cad. 183/9

Osmanbey/İSTANBUL

Tel : 132 64 14